

קונטרס

אאלפך חכמה

בלבבי משכן אבנה

אוצר האותיות

ערך בצלאל

תורה לשמה

תורת שעשועים

לא מונה כלל

נשמח לקבל הערות והארות,
וכן תוספות קצרות על
הקונטרס, על מנת לתקן
ולהוסיף במהדורה הבאה
בע"ה.

כמו כן, המעוניין לסייע להגיה
את הקונטרס כל שבוע לפני
צאתו, יפנה למערכת.

להאזנה לשיעור בקול הלשון

073-295-1245 ישראל
USA 605-313-6660

ומקישים: כוכביות [*]
סולמית [#] -
[מספר שיעור] -
סולמית [#]

© כל הזכויות שמורות

מידי שבוע יוצא לאור קונטרס
'אאלפך חכמה',
שכל שבוע עוסק בתיבה אחרת.
המעוניין להצטרף לרשימת התפוצה
ישלח בקשה במייל:
bilvavi231@gmail.com

ללקיחת חלק בהוצאות
הגדולות של הדפסת הספרים
לזיכוי הרבים, ניתן ליצור קשר
עם מערכת
'בלבבי משכן אבנה'
טלפון: 052.763.8588
ת.ד. 34192 ירושלים 9134100
bilvavi231@gmail.com

תוכן העניינים

"בא אל התיבה"

ערך בצלאל

עבודה

- בִּלְבָבִיפְדִיָּה עֲבוּדַת ה' בַּצֵּלָאֵל ז
- בִּלְבָבִיפְדִיָּה עֲבוּדַת ה' - תַּמְצִית שִׁיעוּר בַּצֵּלָאֵל טז

מחשבה

- בִּלְבָבִיפְדִיָּה מַחֲשֶׁבָה בַּצֵּלָאֵל יט
- אוֹצֵר הָאוֹתִיּוֹת בַּצֵּלָאֵל - צֵל בִּיחֹס לְאוֹר לא
- סוּגִיּוֹת בַּמַּחֲשֶׁבָה בַּצֵּלָאֵל לג

ר"א שערים

- צִירוף ב-צ / ב-ל / ב-א / צ-ל / צ-א / ל-א לז

קבלה

- בִּלְבָבִיפְדִיָּה קִבְלָה בַּצֵּלָאֵל מזה
- מִלּוֹן עֲרֻכִּים בַּקִּבְלָה בַּצֵּלָאֵל נ

ארמית

- מִלּוֹן עֲרֻכִּים בְּאַרְמִית בַּצֵּלָאֵל נב

מדור עבודה

בלביפדיה עבודת ה'
בצלאל

בלבניפדיה עבודת ה' בצלאל

וזהו "בן חור" שהוא נקרא חור מלשון חור, מקום של רוח וחלל פנוי בבחינת חור, ובמקום החלל הפנוי, היה שם אור פנוי בבחינת רוח, וזה ג"כ מונח ב'בן חור' שבהיפוך האותיות זהו רוח, המקום הפנוי הוא בבחינת חור - חלל, ובתוך המקום הפנוי, יש רוח-אור.

ואז, המשיך הקב"ה מאורו יתברך שמו למקום הנבראים כמו שנאמר בקרא "ויאמר אלקים יהי אור" וכמו שאומרים חז"ל שהאור הזה היה המשכה מאורו יתברך שמו לתוך מקום הנבראים, וזה "בן אורי" ש'אורי' זה מלשון אור.

ואיך אופן ההשגה של אותו אור - שנכנס למקום הנבראים - מאורו יתברך שמו? במדרגה של משה רבינו, הוא השיג את האור עצמו שע"ז נאמר עליו בקרא "כי קרן עור פניו" (שמות לז, כט) וכמו שאומרים חז"ל (הובא ברש"י במדבר כז, כ) "פני משה כפני חמה", ולעומת כך במדרגה של בצלאל, הוא השיג את האור באופן שהוא מתלבש ומוסתר ע"י צל כמו שאומרת שם הגמ' בברכות על בצלאל - "בצל אל היית".

זה א"כ סדר המדרגות של "בצלאל בן אורי בן חור למטה יהודה" כפי שנתבאר, שכל סדר השתלשלות הבריאה בשורשה מתגלה בבצלאל. וזה העומק של דברי חז"ל שהוזכרו בראשית "יודע היה בצלאל לצרף אותיות שנבראו בהם שמים וארץ", כלומר, הוא יודע לצרף את התהליך מהראשית - מה'שמו לבדו', - מה'מקום חלל פנוי' שהוא חור שיש בו רוח, - מהאור שנמשך לתוך הנבראים, ומההשגה

סדר המדרגות המתגלה ביחוסו של בצלאל ממדרגת שמו דקודם הבריאה עד ההלבשה ב'צל'

בצלאל - "ראה קראתי בשם בצלאל בן אורי בן חור למטה יהודה" (שמות לא, ב).

וכדברי הגמ' הידועים בברכות (נה, א) "יודע היה בצלאל לצרף אותיות שנבראו בהם שמים וארץ", ומה שמונח כאן בדברי הגמ' הוא שבצלאל היה יודע את סדר הדבר מראשית תהליך בריאת העולם עד הפועל הגמור שלו ומכאן כך הוא ידע לצרף את כל התהליך כולו מראשיתו עד הפועל הגמור, - זה נקרא "לצרף אותיות שנבראו בהם שמים וארץ".

והרי כמו שמבואר בפרקי דרבי אליעזר (פ"ג) "קודם שנברא העולם היה הוא ושמו לבדו" שהיה את שם הוי"ה ית"ש לבדו, ומצד כך מה שיהודה נקרא יהודה כמו שאומרת הגמ' בסוטה זה משום שהוא קידש שם שמים ברבים שלכן הוא נקרא יהודה על שמו של הקב"ה הוי"ה-ד', כלומר ד' אותיות הוי"ה זהו השם יהודה. ושורש שמו של יהודה שממנו יוצא המשיח הוא ב'קודם שנברא העולם שהיה הוא ושמו לבדו", זהו השורש.

וזה מה שנאמר כאן 'למטה יהודה' שזה גילוי המדרגה של ד' אותיות שם הוי"ה, מדרגת 'שמו לבדו' קודם שנברא העולם.

וכדברי רבותינו כידוע מאד - כשעלה ברצונו יתברך שמו לברוא את עולמו, הוא עשה מקום של חלל פנוי כביכול בתוך אורו יתברך שמו כעין חור, לצורך בריאת העולם.

* ובנוסף אחר (עיין שם בפ' הרד"ל): "היה הוא ושמו אחד".

ב ובניית המשכן עצמו היא בניית מקום של צל, כלומר לולי המשכן כביכול יש אור, והמשכן יוצר מציאות של צל, הן צל מאוהל המשכן והן צל מהדפנות.

המשכן שעל אף שהמשכן נעשה ע"י בצלאל, אבל מי שהקים את המשכן זהו ע"י משה רבינו כמו שמפורש בפסוקים ובחז"ל, והרי שכיון שהמשכן הוקם על ידי משה רבינו ובמעשה ידי משה אין כח לזדים לשלוט בהם, לכן המשכן לא נחרב כמו המקדש, אלא הוא נגנז קודם כניסתם של ישראל לא"י.

כלומר - אילו המשכן היה גם נבנה וגם מוקם ע"י בצלאל, א"כ, כיון שעליו לא נאמר יסוד הדבר שזדים לא יכולים לשלוט במעשי ידיו, א"כ המשכן היה יכול להחרב, ודייקא מכח שהוא הוקם ע"י משה רבינו, זה גרם שהמשכן נגנז ולא נחרב.

ומצד כך בצלאל זה אותיות **אבל-צל**, כלומר, מכח כך שהוא לא דבק באור בבחינת 'אורי' אלא הוא רק 'בן אורי' בתפיסה של צל שבבצלאל, לכן במעשה ידיו של בצלאל מצד עצמם יכול להיות מציאות של חורבן בבחינת אבל-אבילות.

ובעומק הרי בתחילה כשמשה רבינו הקים את המשכן הוא היה מקים והמשכן היה נופל, הוא היה מקים ושוב המשכן היה נופל עד היום השמיני שבו הוקם משכן ועמד ע"י משה רבינו מכח השכינה הקדושה שהקימה את המשכן על ידי, ולעניינא דידן - השבעה ימים שמשה רבינו ניסה להקים את המשכן וזה נחרב, זה היה מכח בצלאל שזוהי בחינת האבל-צל שבבצלאל, כלומר, שיש מקום של הסתרה אין למשכן קיום והיינו שמצד הפעולה של בצלאל, הוא יכול להיות מוקם אבל מונח בו אפשרות שהוא ייחרב מיד או לאחר זמן, והרי שאין למשכן מציאות גמורה של קיום מכחו של בצלאל.

ורק מכח משה רבינו כמו שהוזכר מדברי הגמ' בסוטה, יש למשכן מציאות של קיום. **ובעומק,** מכח של בצלאל כשלעצמו מתגלה

של האור באופן של הלבשה בצל, זה סדר המדרגות של "בצלאל בן אורי בן חור למטה יהודה".

לב-אצל שב'בצלאל' - המדרגה
היות 'אצלו' ית"ש המתגלה בלבו של
בצלאל שמכחה הוא בונה את המשכן
ובשורש של המילה בצלאל עצמה יש כמה
וכמה אופנים של צירוף, ונפתח מעט בסיעתא דשמיא, אופן אחד של צירוף המילה **בצלאל** הוא **לב-אצל, אצל זה מה שהוא נמצא אצלו** יתברך שמו והלב זהו כדרשת חז"ל כידוע על הפסוק "ושכנתי בתוכם" (שמות כה, ח) "בתוכו לא נאמר אלא בתוכם, בתוך לבו של כל אחד ואחד", ומצד כך בעומק, מה שבצלאל יודע לבנות את המשכן, זה לא רק את המשכן הכללי שהוא בונה בפועל, אלא הוא היה יכול להאיר את המשכן בתוך לבו שלו - ומתוך הארת המשכן שנמצאת בלבו בתוך עצמו, הוא מאיר את ההארה של המשכן לכלל ישראל כולו. כלומר - כיון ש"ושכנתי בתוכם" זה 'בתוך לבו של כל אחד ואחד', אז מוכרח שאצל מי שבונה את המשכן צריכה להתגלות תוקף ההארה של השראת השכינה בתוך לבו שלו, שמכח מה שהוא יכול להאיר את המשכן בתוך לבו שלו, הוא גם יכול לבנות את המשכן.

וזוהו א"כ שורש האצל-לב שבבצלאל, כלומר, ההארה נמצאת אצל לבו של בצלאל ששם נמצאת מדרגת ה'אצל' - אצלו יתברך שמו בלבו שלו עצמו, זוהי מדרגת בצלאל.

ה'אבל-צל' שבבצלאל - האבילות
שמתגלה מכח שהוא במדרגת הצל
שע"כ היה אפשרות של חורבן
במשכן מצד בצלאל

ויתר על כן, הרי כדברי הגמ' הידועים מאד בסוטה, שנים לא שלטו זדים במעשה ידיהם, משה רבינו דוד המלך, ואצל משה רבינו זהו

² הובא בנפש החיים ש"א פ"ד בהגה"ה.

¹ כדברי חז"ל על הפסוק (במדבר ז, ח) "ויהי ביום כלות משה להקים את המשכן", עי' ילקוט שמעוני שם.

והיינו שהמשכן בא לתקן את כח ההסתרה הגמורה של הב'-צל, הפעמיים צל שבגימטריא עמלק, שלעומת מה שבצאתם ממצרים בא עליהם הב'-צל דקלקול שזה עמלק, כנגד כך בלכתם במדבר ארבעים שנה היה עמהם את המשכן מכח של הב'-צל של בצלאל שהוא בצל-אל, וזהו א"כ שורש התיקון של עמלק.

ההקבלה בין מלחמת עמלק שנעשית בפנימיות ע"י משה רבינו ובחיצוניות ע"י יהושע לבין הקמת המשכן שנעשית בחיצוניות ע"י בצלאל

ובפנימיות ע"י משה בהקמת המשכן ונתבונן להבין עמוק - הרי במלחמת עמלק משה רבינו לא נלחם בעצמו אלא הוא אומר ליהושע - "בחר לנו אנשים וצא הלחם בעמלק מחר אנכי נצב על ראש הגבעה" (שמות י"ז ט), כלומר, משה רבינו מעמיד את האופן הפנימי של המלחמה כפי שמבואר בקרא (שם שם יא) "והיה כאשר ירים משה ידו וגבר ישראל" וכמו שאומרת המשנה בראש השנה (כט, א) שע"י שמשוה מרים את ידיו הוא משעבד את לבם של ישראל להקב"ה, ואילו המלחמה בפועל בחיצוניות, היתה ע"י יהושע והאנשים שהוא בחר.

וכמו שבצד הקלקול של מלחמת עמלק זה נעשה באופן הזה, מעין כך גם בתיקון של מלחמת עמלק שנעשה במשכן, ה'פועל' של המשכן נעשה ע"י בצלאל, ומשה הוא זה שמקים את המשכן שזה מעין מה שהיה במלחמת עמלק שהמלחמה הפנימית היתה ע"י "ויהי ידיו אמונה עד בא השמש" (שם שם יב) כלשון המשנה בראש השנה "ידיו של משה עושות מלחמה" שזה קאי ביחס ההבחנת הפנימיות, ומכח כך "כאשר ירים משה ידו וגבר ישראל וכאשר יניח ידו וגבר עמלק" והרי שהפעולה שהיתה מכחו של משה כנגד עמלק

שמדרגת המשכן היא לא האור עצמו אלא זה הצל של האור, ולכן מונח בו מציאות של אבל, מונח בו שורש למציאות של חורבן.

תיקון הב' - צל שע"י בצלאל, תיקון עמלק שבגימטריא פעמיים 'צל' שמתגלה ע"י בניית המשכן של בצלאל

אופן נוסף שמונח בבצלאל, שזה אותיות בצל אל כמו שהוזכרו דברי הגמ' בברכות, אבל מונח כאן בעומק ב'-צל^ה וראשית, 'בצל א-ל' היינו שכשמתגלה צל אצל בצלאל, זה לא צל כשלעצמו אלא זה צל של אל, צילו של מעלה כביכול של האלוקות.

אבל כמו שחודד יש כאן ב'-צלאל שמתגלים מכחו של בצלאל, כלומר - הרי נתבאר לעיל בשיעור של ערך בצל שב'פעמים צל עולה ר"מ שזה בגימטריא עמלק שהוא שורש ההסתרה הגמורה, והרי שורש התנגדות של עמלק הוא כשבני ישראל יוצאים ממצרים שאז מגיע עמלק כמו שנאמר בקרא (דברים כה, יז) "זכור את אשר לך עמלק בדרך בצאתכם ממצרים" וכפי שמבואר בקרא (שמות יז, ח) "ויבוא עמלק וילחם עם ישראל ברפידים", ולעניינא דידן - אם בני ישראל היו זוכים, הרי שמיד מיציאת מצרים הם היו עולים למדרגת מתן תורה, אבל כיון שהם היו ברפידים שנקרא כן משום ששם רפו ידיהם מן התורה כמו שאומרים חז"ל (מכילתא שם), לכן בא עמלק, וכיון שעמלק בא עליהם כשרפו ידיהם מן התורה, זה השורש לכך שהקבלת התורה היא איננה בשלימות ולאחר מכן הם באים לידי חטא העגל לנפילה ממדרגת התורה.

ואיפה שורש התיקון שמתגלה כנגד הכח הזה של עמלק שהוא שורש חטא העגל כמו שנתבאר? - שורש התיקון הוא במשכן שבא לכפר על חטא העגל כמו שאומרים חז"ל.

^ה שהרי מה שנקרא במדרגת מקום חורבן לעומת בנין, נקרא במדרגת נפש חיים ומות, אבל זה היינו הך.

^י קרוב לדברים שנתבארו לעיל.

^ז כפי שכבר הוזכר לעיל בשיעור על ערך בצל.

את צלילותו. וזהו א"כ עומק הגדר של צל, צל איננו מסתיר את האור באופן הגמור כחושך, אלא הוא מסתיר אותו באופן חלקי שע"כ הוא מאבד מן האור את צלילותו ונשאר אור שאיננו צלול. - וכשמתגלה ב' צל, פעמיים צל, הרי שהצלילות הולכת ויורדת עוד יותר.

האופן של 'להעלות נר תמיד' המתגלה בששה נרות המנורה שדולקים מערב עד בוקר לעומת הארת נר המערבי שנתקיים בו 'תמיד' גמור - מערב עד ערב

ומצד כך, נתבונן להבין ביחס של הארת המנורה שהיתה במשכן היכן מתגלה בה תפיסת הארה של אור, ומהי הבחנות האור שבה שבמדרגת צל - הרי נאמר במנורה כמו שהוזכר "ויקחו אליך שמן זית זך כתית למאור להעלות נר תמיד", ומונח כאן בעומק שמלבד כח העליה שמתגלה בהארת המנורה שזהו ה'להעלות', יש כאן דייקא כח של עליה באופן של 'נר תמיד', כלומר - הרי יש כמה וכמה אופנים שמתגלה כח של עליה בעבודת המקדש, והגילוי הפשוט של העליה הוא בקרבנות שעולים לעילא ובפרט בשורש הקרבנות שזהו קרבן עולה משום שהוא עולה כליל.

אבל כח העליה של הקרבנות היא איננה כמו במנורה שהעליה היא 'להעלות נר תמיד' שהרי עבודת הקרבנות איננה קיימת בכל המעט לעת, שאמנם יש בכל יום 'תמיד של שחר' ו'תמיד של בין הערביים' וכשהמזבח בטל יש קרבן של 'קיץ המזבח', אבל בלילה לא מתגלה קרבנות במקדש, ועל אף שאיברים ופדרים שלא נתעכלו ביום, מתעכלים בלילה, אבל כשהם גומרים להתעכל, נגמרת העליה שעל המזבח, והרי שאין עליה תמידית שמתגלה במזבח.

לעומת כך ב'נר תמיד' של מנורה מתגלה כח עליה באופן של נר תמיד ממש.

היא פעולה של הרמת הידים - "כאשר ירים משה ידו" בכדי שלא תהיה נפילה אצל ישראל, ומעין כך בבניית המשכן מתגלה, במקביל ממש, שמכח של בצלאל עצמו, המשכן איננו יכול לקום, ורק מכח משה, מאותו שורש שהוא מרים את ידיו במלחמת עמלק, מכח כך הוא גם מקים את המשכן.

והרי שמלחמת עמלק ועשיית המשכן מקבילים אחד לשני, ואותו יחס שהיה בתחילה בין משה ויהושע במלחמת עמלק, מתגלה לאחר מכן ביחס שבין משה לבצלאל בעשיית המשכן שעשיית המשכן היא ע"י בצלאל וההקמה שלו היה ע"י משה, זוהי התפיסה שמונחת בשורש המשכן שעמידתו לעילא היא מכח ידיו של משה רבינו דייקא כמו שנתחדד.

וא"כ, מדרגת ה'צילא דמהימנותא' שמתגלה בצל המשכן, היא ההיפך של ההסתרה הגמורה שבעמלק, הצל דתיקון של בצלאל בבחינת ב' צל, אל כמו שהוזכר, זהו שורש כחו של בצלאל לעשות את המשכן.

כח ה'צל' שבבצלאל - גילוי הצלילות שבאור לעומת ה'צל' שבבצלאל - אור המאבד מצלילותו

והאופן הנוסף שמתגלה בכחו של בצלאל זהו באותיות צלל שבבצלאל, שזהו השורש של המילה צלול, ונתבונן להבין את העומק, מהו היחס שבין הצל לצלול - כאשר יש אור, בטבעו הוא זך וצלול והדוגמא היסודית לכך היא "ויקחו אליך שמן זית זך כתית למאור" (שמות כז, כ) וכמו שאומרת המשנה במנחות (פז, א) ש'שמן זית זך' זהו הטיפה ראשונה למנורה, זהו האור שביסודו הוא זך וצלול, ומצד כך, כאשר האור הוא צלול, הוא מאיר היטב וכאשר האור פחות צלול, פוחתת הארתו, ולפי"ז ביחס לצל - אם כפשוטו הצל הוא צל של האור, בעומק בצל נאבדת הצלילות שבאור וכיון שחסרה הצלילות שבאור לכן יש בו רק הארה של צל, ומתגלה אור שאיבד

השורש שהארת המנורה ממשיכה בנרות חנוכה - מכח הנר המערבי שדולק תמיד

ומונח כאן א"כ שתי תפיסות עמוקות מאד בהדלקת הנרות שבמנורה, בששת הנרות מונח גם האופן שהם כבים, ואם הם כבים הרי שבתחילה הם עולים אבל לאחר מכן יורדים, זה שורש האור שמתגלה בבית המקדש בבניינו - אבל באופן שלאחר מכן יכול להיות גם חורבן הבית, שאז המנורה איננה דולקת, כיון שגם כשהיא דולקת, יש בששה נרות הללו שורש לכך שהדבר כבה.

אבל הנר השביעי שהוא דולק כסדר תמיד, א"כ לא מונח בו אופן של ירידה אלא מונח בו אופן של עליה תמידית - זה השורש לכך שאין הפסק להדלקה של המנורה, וזהו כדברי הרמב"ן הידועים מאד בריש פרשת בהעלותך שהשורש של נרות חנוכה הוא במה שאמר הקב"ה לאהרן הכהן ביחס לנשיאים "שלך גדול משלהם שאתה מדליק ומטיב את הנרות" ואומר הרמב"ן שביאור דברי חז"ל הוא שעל אף שחרב הבית, אבל ההארה של המנורה איננה בטילה אלא היא ממשיכה בנרות של חנוכה.

וכמובן - אין כוונת הדבר שהיא לא מתבטלת כלל, שהרי בזמן שנחרב בית ראשון לא היה מנורה על אף שעדיין לא היה את מציאות נס דחנוכה, ויתר על כן הרי חנוכה הוא רק ח' ימים בשנה, וכן בימי חנוכה עצמם הנרות לא דולקים מערב עד בוקר, וכו', - אבל עומק כוונת הרמב"ן היא שיש כאן שורש שהאור לא בטל.

וזה ברור לכל בר-דעת, מה שמבו' בדברי הרמב"ן ששורש ההארה של המנורה אין לה בטילות עולמית ע"י ההארה של נר חנוכה, - אין השורש לכך בששה נרות שהיו במנורה שהם עולים ודולקים בלילה אבל ביום הם יורדים וכבים, אלא השורש לכך הוא בנר

אלא שבמנורה עצמה ישנם שתי הבחנות שמתגלות בנרות המנורה, ישנה את ההבחנה של שורש האור שכולו אור צלול 'כתית למאור' וישנה הבחנה במנורה של אור שאיננו צלול, שהרי בשבעה נרות של המנורה ישנה חלוקה בין הנר המערבי לבין הששה הנרות הנוספים, ששה הנרות היו דולקים 'מערב עד בוקר' (שם שם כא) ולאחמ"כ נכבים.

אבל בנר המערבי, על אף שגם בו נאמר "תן לה כמידתה" (רש"י שם) כשאר כל הנרות כולם שזהו מידת שמן של 'מערב עד בוקר', אבל בפועל מכח מעשה ניסים, הוא היה דולק מערב עד ערב.

כלומר - מונח כאן בעומק שתי תפיסות ב'להעלות נר תמיד' שבהדלקת הנרות, התפיסה החיצונית של ה'תמיד' היא כמו ה'תמיד' שנאמר בקרבנות תמיד של שחר ותמיד של בין הערביים, ומצד כך, גם בששת הנרות שדולקים 'מערב עד בוקר' זה נקרא 'תמיד' אף שאי"ז תמיד גמור, אבל התפיסה הפנימית של התמיד מתגלה בנר המערבי שהוא ה'תמיד' הגמור, שעל אף שגם בו שיעור השמן הוא 'תן לה כמידתה', אבל בפועל הוא דולק מערב עד ערב.

ומונח כאן א"כ בעומק שתי הבחנות, בששה נרות שדולקים כיון שהם דולקים רק בלילה, א"כ ה'להעלות נר תמיד' שנאמר בהם זה כדרשת הגמ' בשבת (כא, א) 'להעלות - שתהא שלהבת עולה מאליה', והרי שעל אף שיש בהם עליה, אך לאחר מכן הם שוקעים.

מה שאין כן בנר המערבי שהוא עולה מערב עד ערב, הרי שאין בו כלל תפיסה של ירידה, עצם התפיסה שבו היא שהוא 'עולה תמיד' - זהו 'להעלות נר תמיד'.

האור שהיה במנורה והאופן שנשאר אצלנו האור הנצחי זה רק במדרגת צל, וכפי שנתבאר לעיל שזהו גדר צל שחסר את הצלילות שבאור ונשארת המדרגה של האור ללא הצלילות שבו, זוהי ההארה שנשארה בידינו שמכחה אנחנו מדליקים את נרות החנוכה. ומונח כאן א"כ בעומק שתי הבחנות, מחד זה ממשך לכל הדורות כולם והשורש הוא בנר מערבי, אבל זה שלימות ההארה של נר מערבי אלא נעשה מהאור שבו מציאות של צל וזה דייקא האופן שההארה הזו היא ממשיכה ומתקיימת כסדר.

הגילוי שהמשכן קיים כ'נגז' - עליה למעשה ידיו של בצלאל ש'עשה' את המשכן וירידה למעשה ידיו דמשה ש'הקים' את המשכן

ונתבונן להבין עמוק - הרי התבאר בראשית הדברים שאילו בצלאל היה גם עושה את המשכן וגם מקים את המשכן, המשכן היה חרב, ומכח שהמשכן הוקם ע"י משה, המשכן לא נחרב אלא נגז, כלומר - על אף שמשה רק הקים את המשכן ולא עשה את המשכן, בכל זאת המשכן נגז ולא נחרב.

ומונח כאן שמכח מה שמשה רבינו מקים את המשכן, דייקא מעשה ידיו של בצלאל, הם הם אינם בטלים לגמרי, שהרי מעשה ידיו של משה זה מה שהוא הקים את המשכן, ולמעשה, כיון שהמשכן נגז, א"כ הוא איננו מוקם, אלא שהועילו מעשה ידיו של משה שהמשכן לא יתבטל לגמרי, והיינו שנשאר ממעשה ידיו של משה רק מעין מה שהיה אבל לא נשארו מעשה ידיו בשלימותם.

וא"כ, יש עליה למעשה ידיו של בצלאל במה שהמשכן נשאר קיים, אבל לעומת כך יש ירידה למעשה ידיו של משה רבינו שהקים את המשכן, שהרי כשהוא נגז הוא איננו מוקם, וא"כ, ההגדרה של "לא שלטו זדים במעשה ידי" דמשה היינו שהוא נשאר קיים במקום גניזתו ואיננו חרב שזוהי העליה למעשה ידיו

מערבי שעולה תמיד, ובנר מערבי הזה שעולה תמיד מונח שורש התיקון שהאור של המנורה ממשך ומתקיים כסדר ואין לו מציאות של ביטול, וממנו שורש ההארה של נרות חנוכה שממשיכים לכל הדורות כולם.

מהות המשכת ההארה מהנר המערבי - בהבחנה של 'צל' שנשאר מהאור ה'צלול' של הנר המערבי

אבל נבין ונתבונן - הרי מה שאנחנו מדליקים את הנרות חנוכה זה זכר לנס שנעשה שמצאו בבית המקדש פך שמן אחד שהיה חתום בחותמו של כהן גדול, שבפך הזה היה שיעור של שמן שראוי לדלוק יום אחד והוא דלק שמונה ימים, וכנגד כך אנחנו מדליקים נרות חנוכה שמונה ימים.

אבל הרי ההדלקה דידן היא לא בדיוק שלם כפי ההדלקה שהיתה במנורה שהרי במנורה היה דין של 'שמן זית זך כתית למאור' ואילו בהדלקת נרות חנוכה דידן, אין כלל דין שזה יהיה כתית למאור כמו במנורה שיש דין 'טיפה ראשונה למנורה', ובפשטות טעם הדבר הוא משום שתיקנו רק מעין מה שהיה במשכן ולא בדיוק כמו המשכן, זה הפשטות, ובוודאי שזה אמת, אבל בעומק יותר, השורש של ההדלקה שנמצאת בידינו היא לא שורש האור עצמו שהיה במנורה, אלא ביחס לאור עצמו שהתגלה במנורה, זה רק שיעור הארה בהבחנה של צל שנשאר מן האור של המנורה.

כלומר - שורש מה שהאור ממשיך ואינו בטל לעולם זה באור של נר המערבי כמו שנתבאר, אבל אין לזה גילוי כפשוטו באור הנר מערבי שבמדרגת האור שלו הוא איננו בטל לעולם, שהרי בוודאי מאז שנחרב הבית כבר אין את אותו אור.

אבל מה שנשאר משורש אותו אור של הנר המערבי והתפשט לכל הדורות כולם זה לא עצמות מציאות האור, אלא רק חלקו של האור בבחינת הצל של האור, - איבדנו את צלילות

^ח ואמנם יש שיטות שהשמן יהיה ראוי לאכילה אבל בוודאי שלדינא אין צורך שיהא בדיוק כפי שהיה במשכן.

דבצלאל אבל עדיין יש ירידה להקמת המשכן דמשה.

**הגילוי שאור נר המערבי ממשיך
בנרות חנוכה - עליה לבחינת ה'תמיד'
שבנר המערבי וירידה מבחינת 'צלול'
שבו ל'צל'**

ומעין כך מתגלה גם באור שיש בידינו השתא במדרגת נר חנוכה שהוא המשכה של אור המנורה, מצד השורש של הדבר בנר המערבי שדולק תמיד, הרי שמתגלה בנרות חנוכה שלאור המנורה יש קביעות שהוא ממשיך לדורות ואיננו מפסיק, מעין מעשה ידיו של משה רבינו, אבל הוא איננו ממשיך במדרגת אור דנר מערבי אלא במדרגת בצלאל, אור שממשיך להתגלות רק במדרגת צל, זה עומק האור של נרות חנוכה שנמצא בידינו.

**שורש הדלקת שמונה ימים דנרות
חנוכה 'בחצרות' קדשך - משמונת
הימים של הקמת המשכן שאופן
קיומו השתא הוא כ'נגנז'**

ונתבונן להבין ביתר חידוד - הרי בהקמת המשכן סדר הדבר היה שמשה רבינו היה מקים אותו שבועת ימים וכל פעם הוא היה נופל ורק ביום השמיני הוא התקיים כמו שמבאר בקרא (במדבר ז, א) "ויהי ביום כלות משה להקים את המשכן" וגו', ומכאן כן ששבעה ימים המשכן איננו מתקיים וביום השמיני הוא נתקיים, זה השורש של הדלקת שמונה ימים שיש בידינו השתא, ובעומק, הנס שנעשה שנשאר לנו האור של המנורה, זהו משורש מעשה המשכן שבתוכו נמצאת המנורה, ובמה שהמשכן עם המנורה הוקם ביום השמיני ע"י משה רבינו, זה השורש של הנס שנעשה שמונה ימים, ואע"פ שהמשכן כבר איננו מוקם ועומד אלא הוא קיים רק כ'נגנז', אבל משורש מה שהמשכן הוקם ביום השמיני, נעשה הנס של שמונת ימי חנוכה.

זה עומק מה שאומרים ב"על הניסים" -

"ואחר כן באו בניך לדביר ביתך וכו' והדליקו נרות בחצרות קדשך", והרי ידועה השאלה מדוע הדלקת הנרות היתה 'בחצרות קדשך', הרי מקום הדלקת המנורה הוא בתוך ההיכל - 'מנורה בדרום שולחן בצפון', ובפנים אחד לדבר, הטעם שההדלקה היא בחצר דייקא, משום ששורש הדלקת הנרות היא במשכן - אבל לא במשכן כמו שהוא עומד ומוקם אלא כפי שהוא ממשיך להתקיים כנגנז מכחו של משה רבינו, וכיון שזהו שורש הנס של מציאת הפך שמן, לכן מקום ההדלקה הוא לא כפי האופן שהיה כשהבית היה בבניינו שההדלקה בפנים, אלא 'והדליקו נרות בחצרות קדשך'.

ויתר על כן - מדוקדק ומובן מתוך הדברים - עצם מה שהמשכן נגנז זהו השורש לכך שמצאו פך שמן אחד חתום בחותמו של כהן גדול - שהוא היה גנוז, כלומר, מלבד מה שגניזת הפך שמן של הכה"ג דומה לגניזת המשכן, מונח כאן בדקות יותר שכיון שתכלית השמן היא להאיר, א"כ הגניזה שלו היא משורש מה שדבקה בו ההבחנה של צל, ומצד כך, מה שהפך שמן הזה היה סגור ונמצא באדמה, היינו בעומק שהוא היה דבק בעפריריות של האדמה שזה השורש של הצל שמעמעם את זפותו של האור, ואף שבוודאי השמן לא נעשה עפרורי בפועל שהרי השמן היה בתוך פח חתום, אבל מונח כאן השורש שמה שנשאר בידינו מאותה הארה זה בהבחנה של צל ולא עצם האור בשלימותו כפי שראוי שיהא.

וכפי שנתבאר, זה מאותו שורש של המשכן שאף שהוא נשאר קיים אבל זה באופן שהוא נגנז, ומאותו שורש, גם האור שיש בידינו השתא הוא רק בהבחנה של צל.

**מדרגת 'בהלו' נרו עלי ראשי המתגלה
ב'אוהל' מועד משורש הארת נר
המערבי**

וכבר נתבאר במקום אחר ש'אוהל מועד' נקרא אוהל מלשון 'בהילו נרו עלי ראשי' (איוב כט, ג) כמו שמבאר רש"י במסכת שבת בסוגיא

הזה מונח שורש התפיסה של 'אין לו הפסק', זה העומק של 'תהא שלהבת עולה מאליה'.

ולכן בעומק, שורש בנין המשכן נבנה ע"י בצלאל מכח ההבחנה של 'צל א-ל היית', הוא זה שבונה את אוהל מועד שנקרא אהל מלשון 'בהלו נרו עלי ראשי' - וזה דייקא מה שנשאר בידינו השתא באור של ימי חנוכה, כיון שכל האור שיש בידינו השתא הוא במדרגת 'בצל א-ל היית' של בצלאל.

וזה סדר המדרגות של 'בצלאל בן אורי בן חור למטה יהודה' שמתגלים בימי חנוכה, - 'בצלאל' זוהי מדרגת הצל של האור שנשאר בידינו שהשורש שלו הוא ב'בן אורי' - באור הקדום, - 'בן חור' זהו ההדלקה שמדליקים במקום החלל או בפתח ביתו או בחלון. ו'למטה יהודה' זה מה שמתגלה בימי החנוכה משורש יהודה שהודה ש'קבעום בהלל והודאה' מלשון הוד כדברי רבותינו בהרחבה כידוע.

וא"כ, כל מדרגת נר חנוכה שמתפשט מאור המנורה, הוא מהשורש של 'בצלאל בן אורי בן חור למטה יהודה', זה דייקא השורש שנשאר בידינו.

אין לנו את ההשגה של מדרגת משה רבינו, ולא את ההשגה של מדרגת אהרן הכהן שמדליק את המנורה, אלא מתגלה אצלנו דייקא 'יסוד הדין ש'הדלקת מנורה כשרה בזר' כדברי הרמב"ם הידועים שזהו השורש לכך שבנר חנוכה גם זר מדליק שזהו כל אחד ואחד מישראל שמדליק נרות חנוכה, ושורש זה הוא בהבחנה של זרות שמתגלה בבנין המשכן שנעשה ע"י בצלאל ולא ע"י שבט לוי, - העבודה היא ע"י שבט לוי בכלל ושבט הכהונה בפרט, הלויים הם שוערים ומשוררים והכהנים מקריבים את הקרבנות, אבל מעשה בנין המשכן, לא נעשה ע"י שבט לוי אלא דייקא ע"י בצלאל.

זה האור שנשאר בידינו עד השתא ממדרגת אהל מועד, הצל שנשאר מה'בהלו נרו עלי ראשי' ומהמנורה שהיתה בתוך ההיכל - מקום

דמתן תורה (פח, א ד"ה ומשה יקח), ובעומק, כל מה שאוהל מועד נקרא אוהל זה מכח ה'בהילו נרו על ראשי' של אור המנורה שנמצאת בתוכו שבה נאמר 'להעלות נר תמיד' - שתהא שלהבת עולה מאליה, וכמו שביחס עובר במעי אמו נאמר הפסוק שהוזכר 'בהילו נרו עלי ראשי' כמו שדורשת הגמ' בנדה (ל, ב) שנר דלוק על ראשו, כך כאן במנורה השלהבת עולה מאליה, וזה הגילו שכלל 'אוהל מועד' נקרא אוהל מלשון 'בהלו נרו על ראשי' כנר המאהיל ומאיר, שזה האור ששורה על המשכן שעיקרו מכח המנורה שנאמר בה 'להעלות נר תמיד', זהו השורש העמוק שהמשכן והמנורה הם משורש אחד שע"ש כן בעומק האוהל נקרא אוהל.

מהצד התחתון, מה שאהל מועד נקרא 'אהל' כי 'אהל' זה בגימטריא ל"ו שזהו ה' פעמים ו' משורש הו' נרות התחתונים של המנורה, אבל באופן העליון יותר, זהו הנר המערבי שבו מתגלה אהל מכח ה'עולה מאליה' שמתגלה בו בפרט במה שהוא איננו ככה לעולם.

שורש מדרגת ה'עולה מאליה' המתגלה בהדלקה שאינה מכח מעשה אדם שמכח כך אין לה הפסק

ונתבונן להבין עמוק - שורש מה ש'השלהבת עולה מאליה' זה בעומק במה שאין לה הפסק, כיון שכל נר שדולק, הוא דולק עד שנגמר השמן והוא מפסיק, אבל הנס שנעשה בפך השמן הוא שעל אף שהיה ראוי שיגמר השמן, מכח הנס הוא ממשיך לדלוק הלאה, והרי שבו דייקא מתגלה ה'עולה מאליה' במה שהאור שמאיר בו הוא מעבר לתנועה התחתונה של ההדלקה וא"כ היא עולה מאליה, וזה דייקא אופן העליה שלה, האופן שמתגלה על ידה ה'בהילו נרו עלי ראשי' כיון ששורש מה שאין הפסק להדלקה היא מכח תנועת העליה, - מה שתלוי במעשה האדם, ברור שיש לו הפסק, אבל מה שאיננו תלוי במעשה האדם אלא מתגלה בו כביכול ששכינה על גביו, במקום

לה', וכן ע"ז הדרך, והיינו משום שמתרחקים משורש נקודת ההדלקה האחת.

שאלה ותשובה (מכת"י)

שאלה: בענין מה שנתבאר בשיעור שמדרגת נרות חנוכה היא במדרגת צל משורש דבצלאל, ומקביל לענין המשכן שנגזז שזה עליה למעשה ידיו דבצלאל שעשה המשכן אף שאיננו מוקם. לכאן' בכלל הדברים מה שאומרים חז"ל שהמשכן נגמר בכ"ה כסליו ולא הוקם עד א' ניסן, שאמר הקב"ה עלי לשלם לכ"ה כסליו בחנוכת בית חשמונאי, - ולפי מה שהתבאר בשיעור, היינו משום שגמר עשיית המשכן ע"י בצלאל היתה בכ"ה כסליו - וזה גופא מה ששולם לכ"ה כסליו בחנוכת בית חשמונאי במדרגת בצלאל, מה שא"כ הקמת המשכן שהיא ע"י משה ששייכת לא' ניסן ואינה שייכת לכ"ה כסליו.

האם נכונים הדברים.

תשובה: כן, נפלא!

ב-צ בצלאל בלנבידיה עבודת השם -
מספר שיעור בקול הלשון 39825258

העבודה ששייך רק לכהנים, נשאר בידינו ההדלקה בחוץ של "והדליקו נרות בחצרות קדשך" שזוהי ההדלקה שראויה להיות גם ע"י זר, והזר הזה שכפשוטו הוא זר מהכהונה, בעומק זהו זר שבגימטריא אור ובגימטריא רז, זה האור שמתגלה במדרגת הדלקת נרות חנוכה של כל אחד ואחד מישראל.

והשורש הגמור הוא במשיח שמחד הוא יוצא מיהודה אבל מאידך הוא יוצא מגרים - מרות המאוביה שזהו הזרות הגמורה שמצטרפת לתוך הכנסת ישראל.

זהו שלימות מדרגת האור של ימי חנוכה שיש בידינו שכל הדלקתם היא מכח מדרגת "בצלאל בן אורי בן חור למטה יהודה".

שאלות ותשובות לאחר השיעור

שאלה: לפי מה שנתבאר בשיעור שבהדלקת נר חנוכה מצטרפים להארה של הנר מערבי שדולק תמיד אבל בהבחנה של אור המאיר במדרגת צל, האם זה קשור הפנימיות לשיטה בגמ' (שבת כא.) ש'ככתה אין זקוק לה' שהמצוה לא מחייבת הדלקה חדשה אלא זה רק אופן להצטרף להדלקה של הנר המערבי שבעצם הוא כבר קיים.

תשובה: כן, אמת, - ובעומק זה מושרש גם בשיטת בית שמאי (שם עמוד ב) שסדר הנרות הוא 'פוחת והולך' שהמטרה היא להגיע לנקודה אחת של עצם ההדלקה שמתגלה לבסוף כשמדליקים רק נר אחד, כיון שהמטרה היא לא הריבוי של ההדלקה אלא להחזיר את זה כסדר יום יום לעצם ההדלקה שהיא הדלקה אחת, ואם נגדיר את זה בעומק - בבית שמאי יותר מתגלה ההבחנה של 'הדלקה עושה מצוה' (שם כב, ב) כשמדליקים רק הדלקה אחת, - ככל שיותר קרובים לשורש זה הדלקה אחת וככל שמתרחקים מהשורש זה הופך לריבוי של הדלקות, וכשעוד יותר מתרחקים זה הופך להיות ש'הנחה עושה מצוה' (שם) ו'ככתה זקוק

בלביפדיה עבודת ה' – תמצית שיעור בצלאל

מדרגתו של בצלאל וגלויה בימי חנוכה

הרמת משה את ידיו שהיו ידיו אמונה, וזה מכח שהשיג את עצם האור. והרמת משה את ידיו מקביל להקמת המשכן ששניהם התקיימו מכחו של משה.

גילוי נוסף מכחו של בצלאל זה השורש צלל - צלול. שהרי מדריגת האור כשלעצמו הוא צלול, וכאשר דבר מצל על האור אז הצל מאבד את צלילותו של האור. וענין זה מתגלה בהדלקת המנורה שנאמר בה להעלות נר תמיד, כח העליה במשכן התגלה בפשטות בקורבנות, אך עיקר כח העליה התגלה במנורה [שאותה הדליקו בשמן זית דך - אור צלול]. וגם שם עיקר הגילוי היה בנר מערבי שדלק מערב עד ערב. ומתגלה כאן א"כ ב' בחינות, יש בחינה של הששה נרות שנאמר בהם שתהא שלהבת עולה מאליה, אך מאידך יש בהם כיבוי, שהוא השורש לחורבן הבית. משא"כ הנר מערבי יש לו שורש של עליה ללא הפסק, להעלות נר תמיד.

וזה מקביל לדברי הרמב"ן שהשורש לנר חנוכה זה במה שאמר השי"ת לאהרן שלך גדול משלהם [מהנשיאים] כלומר שבמנורה התגלה השורש של ההארה לדורות של נר חנוכה. אך גם לאור הוזה יש ירידה מכח בצלאל שאבדנו את המנורה וירדנו ממדריגת צלול למדריגת צל. וזה כעין מה שהיה במשכן שהיה עליה לבצלאל מכח משה וירידה למשה מכח בצלאל, כך גם בחנוכה שנשאר האור של התמיד, מעשה ידיו של משה, אך ירד האור למדריגת צל מכח בצלאל. ולכן כתוב בעל הנסים והדליקו נרות בחצרות קדש, וצ"ב מדוע בחצרות ולא בתוך המשכן, אלא מכיון שאין לנו את גילוי האור בעצמו אלא את האור שנגנז שנשאר מכח משה, וזה השורש שמדליק על פתח ביתו. וזה השורש לפך שמן שנמצא שהרי תכליתו להאיר והוא נגנז בצל של העפר (שהוא שורש הצל) ששם מצאוהו.

כשמשנה הקים את המשכן שבע ימים ראשונים הוא נחרב ורק ביום השמיני הוקם, זה השורש לשמונת ימי חנוכה.

ימי חנוכה קבעום להלל והודאה, וזה האור שנשאר לנו מבן אורי. בן חור, לכן מדליק על פתח ביתו או בחלון מקום החור. למטה יהודה זה הגילוי של כח ההודאה בחנוכה.

מבואר בחז"ל שהשגתו של בצלאל היתה שהיה יודע לצרף אותיות שנבראו בהם שמים וארץ. כלומר, שהשיג את כל תהליך בריאת העולם מראשיתו עד הפועל הגמור שלו. וזה מתבאר מתוך הפסוק בצלאל בן אורי בן חור למטה יהודה (שמות לא-ב)

למטה יהודה, יהודה נקרא כך ע"ש שקידש ש"ש כשהודה, הקב"ה קבע את שמו ע"ש השם, שיהיה בשמו שם הויה, וזה הבחינה של קודם שנברא העולם היה הוא ושמו לבדו. בן חור, כשעלה ברצונו יתברך לברא נבראים צמצם ועשה חלל פנוי כביכול ומילא בו רוח, וזהו בן חור, בחינה של חור - צמצום, ומילא בו רוח.

בן אורי, לאחר שהשי"ת עשה צמצום, הוא המשיך לתוכו אור, ע"י שאמר יהי אור. ואת אור זה השיג משה רבנו שנאמר עליו שקרן אור פניו. משא"כ בצלאל השיג רק את הצל של האור הזה.

וזה א"כ עומק השגתו של בצלאל שיוודע היה בצלאל לצרף אותיות שנבראו בהם שמים וארץ כלומר כל ראשית התהליך, השמו לבדו, החלל הפנוי שיש בו רוח, והאור שנמשך לתוך הנבראים שהוא סדר האור כשמתלבש במדריגה של צל.

דבר נוסף שמתגלה בשמו של בצלאל זה לב - אצל. כלומר שלבו היה אצל השי"ת. שהרי במשכן נאמר ושכנתי בתוכם, ודרשו בתוך לבו של כל אחד ואחד. וא"כ בצלאל עצמו מכח זה שהיה לבו אצל השי"ת יכל לגלות את זה במשכן.

אך מי שהקים את המשכן היה זה משה שנאמר עליו שלא יכולים זדים לשלוט במעשה ידיו. ולכן לא יכל המשכן להחרב אלא נגנז מחמת שהוקם ע"י משה שהשיג את עצם האור, ואם היה קם מכח בצלאל שהשיג רק את הצל של האור, היה המשכן יכול להחרב. ולכן בשמו של בצלאל יש את האותיות אבל - צל, שזה אבל על עצם זה שלא השיג את האור אלא את הצל בלבד וממילא אבל על כח החורבן שנוצר מכך.

ויתר ע"כ מתגלה בשמו של בצלאל זה בצל - אל, שהצל שלו היה צל של אלוקות. והצל הזה הוא ב - צל - אל, כלומר שהיה בו ב' צל. וזה הכח שעמד כנגד כוחו של עמלק שהוא בגיטריא ר"מ כמנין פעמים צ"ל. אך גם שם עיקר הניצחון במלחמת עמלק זה היה מכח

מדור מחשבה

בלבביפדיה מחשבה
בצלאל

אוצר האותיות

בצלאל - צל ביחס לאור
סוגיות במחשבה
בצלאל

בלביפדיה מחשבה בצלאל

ה' בשם בצלאל' אמר לו הקדוש ברוך הוא למשה: משה, הגון עליך בצלאל? אמר לו: רבונו של עולם אם לפניך הגון לפני לא כל שכן? אמר לו: אף על פי כן, לך אמור להם. הלך ואמר להם לישראל: הגון עליכם בצלאל? אמרו לו: אם לפני הקדוש ברוך הוא ולפניך הוא הגון, לפנינו לא כל שכן?!"

אם הגמרא לומדת מ'בצלאל' שלפני שמעמידים פרנס על הציבור צריך להימלך עם הציבור תחילה, מוכרח שטמון במעשהו של 'בצלאל' היחס המיוחד אל הציבור.

בצלאל מלשון 'צל' כמו שעומדת על כך הגמרא בהמשך, על המשכן נאמר "בצלו חמדתי וישבתי ופריו מתוק לחכי"^א (שיר השירים ב, א) המשכן הוא ה'צל' של ה'אור', בית המקדש נקרא "אור" כמו שאומרת הגמרא (בבא בתרא ד, א) "אורו של עולם", אך המשכן נקרא 'צל'.

משה רבינו האיר כ'פני חמה' (בבא בתרא עה, א) "כי קרן עור פני משה" אך מול הציבור הוא הניח על פניו "מסוה" (שמות לד, לה) הוי אומר

אנו ממשיכים לעסוק בשורש ב.צ. המתראה בתורה ב'בצלאל' שעשה את המשכן כמו שנאמר בפרשת ויקהל: "ויאמר משה אל בני ישראל ראו קרא ה' בשם בצלאל בן אורי בן חור למטה יהודה. וימלא אתו רוח אלהים בחכמה בתבונה ובדעת ובכל מלאכה. ולחשב מחשבת לעשת בזהב ובכסף ובנחשת. ובחרשת אבן למלאת ובחרשת עץ לעשות בכל מלאכת מחשבת. ולהורת נתן בלבו הוא ואהליאב בן אחיסמך למטה דן" (שמות לה, ל - לד).

לשון רבותינו ז"ל^א שאת החלק הפנימי עשה בצלאל ואת החלק החיצוני עשה אהליאב, רעיון זה אף רמוז בשמותיהם: אהליאב מלשון אהל, ואילו בצלאל הוא הצל שנמצא בתוך האהל כפי שנתבאר בערך 'אהל'.

ציבור - בצל אל

הגמרא (ברכות נה, א) עוסקת ב'בצלאל' ומאירה לנו את דמותו בכמה נקודות של אור: "אמר רבי יצחק: אין מעמידין פרנס על הצבור אלא אם כן נמלכים בצבור, שנאמר: 'ראו קרא

^א ספר הליקוט - פרשת ויקהל - פרק לה. "ויאמר משה אל בני ישראל ראו קרא ה' בשם בצלאל: ענין ראייה זו שאמר ראו, הכוונה היא לפי שהיה קשה בעיניהם לומר שבמעשה המשכן יתכפר להם עון העגל הגדול, לכן אמר להם ראו מופת גדול זה, שלא בחר ה' ממי שיעשה המשכן אלא בצלאל בן בנו של חור, שהרגתם אותו על שלא רצה לעשות את העגל, בזה יהיה לכם מופת, כי במעשה המשכן יתכפר לכם עון העגל, כיון שהקטיגר נעשה סניגר. וזהו שלא יחס את בצלאל אלא עד חור, כמ"ש בצלאל בן אורי בן חור, ולא פחות ולא יותר, להורות להם שהיה מזרעו של חור, להיות להם הקטיגר סניגר. ולפי שהם עשו את העגל מזהב, לכן הוזכר בכל מעשה המשכן זהב תחילה, כמ"ש זהב וכסף, ואין כן סדר המקרא בכל שאר המקומות, כמד"א לי הכסף ולי הזהב, כסף תחלה, וכאן שינה. וכן אהליאב, לפי שהיו ישראל עתידים להיות עובדים עגל אחר שעשאו ירבעם בן, ולכן הקדים השי"ת רפואה למכה, שיהיה עושה המשכן אהליאב, לכפר על אותו עון שעתיד להיות בן. ודע, כי בצלאל היה מסוד שם הוי"ה, ולכן דגל מחנה יהודה קדמה מזרח, בחינת הת"ת. ולכן עשה בצלאל, צ"ל א"ל הפנימי, דהיינו יריעות המשכן ואהל הפנימיים. ויריעות אהל החיצוניות עשה אהליאב, שבא משבט דן שהוא מאסף לכל המחנות, בסוד שם אדני", ולכן עשה יריעות עזים, קליפה לפרי. וכן בכנין שלמה הוא עצמו מצד יהודה, וחזיר מצד דן, ונתחברו שניהם בסוד יאהדונה". ולעיתים, משיח מיהודה ושריה משבט דן כנז' בפ' בלק, כי זה תכלית בנין בית המקדש, להיות ה' בהיכלו בסוד יאהדונה".

^ב זוהר (חלק ב רכג, ב) "בצלו, היינו בצלאל דאיהו אתקין משכנא ועבד ליה, דכתיב חמדתי וישבתי, דמשכנא חמידא איהו למיתב ביה, דאיהו עביד חמודא לכנסת ישראל, וכנסת ישראל יתבא בצלאל דאל, ודא איהו בצלאל. ופריו מתוק לחכי, דדא איהו דעביד פירין טבין בעלמא, דכתיב (הושע יד ט) ממני פריך נמצא, מאן הוא פרי, אלין אינון נשמתהון דצדיקייא, דאינון איבא דעובדיו דקודשא בריך הוא. דההוא נהר דנפיק מעדן, איהו אפיק זוריק נשמתין לעלמא, ואינון פירין דקודשא בריך הוא, ובגין כך פריי, דא איהו כדקאמרין".

ורק לאחר מכן ניתן להכניס אל תוכו כלים שיבטאו ויגלו את האור עצמו. זהו שממשיכה הגמרא ואומרת: "אמר רב יהודה אמר רב יודע היה בצלאל לצרף אותיות שנבראו בהן שמים וארץ. כתיב הכא: 'וימלא אתו רוח אלהים בחכמה ובתבונה ובדעת' וכתיב התם: 'ה' בחכמה יסד ארץ כונן שמים בתבונה' וכתיב: 'בדעתו תהומות נבקעו'".

האותיות השחורות אינם אלא 'צל' של האור, ובצלאל היה יודע לצרף אותן - לקחת את הצללים ולאחד אותם למבנה אחד שלם שבתוכו תשרה השכינה. משלשת המימרות של הגמרא נתגלה לנו מהותו של בצלאל שאינו אלא מעמיד את הצל בשלימות.

ארון ומנורה - כלי האור

הגמרא תיארה שמשו התפעל מחכמתו של בצלאל בזה שהוא ידע להעמיד את הסדר הראוי קודם משכן ואחר ארון וכלים, עוד מצינו במדרש שמשו התפעל מחכמתו של בצלאל מאחר שהוא הצליח לעשות את המנורה למרות שמשו עצמו נתקשה בזה.

יש את המדרש הידוע (תנחומא בעלותך ג) ש"כיון שנתקשה אמר הקב"ה למשה טול ככר זהב והשליכהו לאש והוציאהו, והיא נעשית מעצמה". אבל המדרש רבה (במדבר טו, י) אומר: "מנורה טהורה ירדה מן השמים שאמר לו הקב"ה למשה: 'ועשית מנורת זהב טהור'. אמר לו: כיצד נעשה אותה? אמר לו: 'מקשה תיעשה המנורה'. ואעפ"כ נתקשה משה וכו' אמר לו הקדוש ברוך הוא: לך אצל בצלאל והוא יעשה אותה. ואמר לבצלאל: מיד עשאה. התחיל תמה ואמר: אני כמה פעמים הראה לי הקב"ה ונתקשיתי לעשותה, ואת שלא ראית עשית מדעתך?! בצלאל - בצל אל היית עומד כשהראה לי הקדוש ברוך הוא עשייתה".

אותה הפליאה שמשו תמה על בצלאל; 'בצל אל' היית, נאמרה בגמרא על סדר עשיית

שהציבור הוא 'צל' מול ה'אור' של משה רבינו. משה רבינו נקרא 'שושבינא דמלכא' השושבין של הקב"ה כביכול, ואילו אהרן הכהן היה נקרא 'שושבינא דמטרוניתא' השושבין של השכינה, זה שמקרב את עם ישראל אל הקב"ה. כפי שנראה בהמשך 'בצלאל' שעשה את המשכן הרי הוא כמו אהרן הכהן בבחינת 'שושבינא דמטרוניתא' זה שמוביל את הקשר בין עם ישראל לקב"ה.

כאשר מעמידים את בצלאל כ'פרנס' על הציבור, כזה שאחראי לתווך להם את האור בצורה של 'צל' צריך להימלך עם הציבור ולהתייעץ אתו בכדי להתאים לכלי הקיבול שלהם את ה'צל' שמתקבל מה'אור'.

אותיות וכלים לאור

ממשיכה הגמרא ומלמדת אותנו על חכמתו של בצלאל "אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן: 'בצלאל' על שם חכמתו נקרא, בשעה שאמר לו הקדוש ברוך הוא למשה: לך אמור לו לבצלאל עשה לי משכן ארון וכלים, הלך משה והפך ואמר לו: עשה ארון וכלים ומשכן. אמר לו: משה רבינו, מנהגו של עולם אדם בונה בית ואחר כך מכניס לתוכו כלים, ואתה אומר 'עשה לי ארון וכלים ומשכן' כלים שאני עושה להיכן אכניסם? שמא כך אמר לך הקדוש ברוך הוא: 'עשה משכן ארון וכלים'. אמר לו שמא 'בצל אל' היית וידעת".

כאמור לעיל ה'משכן' הוא ה'צל' אבל הכלים מחזיקים בתוכם את האור בעצמו, ואכן ה'ארון' הוא השורש של כלי המשכן, ובו מונחת ה"תורה אור" וארון נוטריקון 'אור-נון'.

על כן משה רבינו "הפך" את הציווי, הוא הבין מהקב"ה שהמטרה של ה'משכן' הם הכלים שמכילים בתוכם את ה'אור' ולכן הוא אמר לבצלאל: "עשה ארון כלים ומשכן". אבל בצלאל שחי את ה'צל' כמו שכתוב בשמו 'בצל-אל' הוא הבין שהמטרה היא קודם כל ליצור מקום להשראת השכינה, 'צל' ומשכן,

הוא 'תשעה' בדיוק כגובה הארון שעשה אותו בצלאל עצמו מפני "ששם צלו של הקב"ה".

הגמרא בסוכה מנסה ללמוד מגובה הארון לגובה הכשר סוכה, מפני שה'ארון' וה'סוכה' אינם אלא 'צל'. בעמוד ב' הגמרא שם מוכיחה ש'צל' הוא עשרה טפחים מגובה פרישת כנפי הכרובים מעל הכפורת, הרי אנו רואים שיש שני דרגות של 'צל' והשראת השכינה: א. ה'צל' של כנפי הכרובים מעל הארון, כפי שהמדרש אומר "שעשה צלו של הקב"ה בין שני הכרובים". ב. מורגל הלשון בפי רבותינו ז"ל: "צמצם שכינתו בין בדי הארון" והוא השראת השכינה של 'בצלאל' עצמו שהיה כנגד הארון בגובה תשעה.

"אמר רב קטינא: בשעה שהיו ישראל עולין לרגל, מגלילין להם את הפרוכת, ומראין להם את הכרובים שהיו מעורים זה בזה, ואומרים להן: ראו חֶבְתְּכֶם לפני המקום כחֶבֶת זכר ונקבה" (יזמא נד, א) השראת השכינה מבין שני הכרובים נראית הייתה כחיבת זכר ונקבה, אבל השראת השכינה שבין בדי הארון הייתה בבחינת 'אם' כפי שאומרת הגמרא (שם) שהבדים היו "דוחקין ובולטין ויוצאין בפרוכת ונראין כשני דדי אשה". ואכן צל סוכה הוא מלשון 'אם' שמסכת על בניה כמו שכתוב: "תסכני בבטן אמי" (תהלים קלט, יג).

בלשון רמז דד גימט' ח', ובצלאל הוליד בגיל שמונה (סנהדרין סט, ב) ובגיל י"ג הוא עשה את המשכן.

למדנו אם כן: ש'בצלאל' מגלה את ה'צל' של ה'אל' - השראת השכינה.

המשכן כולו הוא 'צל' אך בפרטיות ה'ארון' שעשה בצלאל הוא ה'צל' ויש בו שני דרגות

השכן, ארון וכלים. ובמדרש זה נאמר על עשיית המנורה. כפי שאמרנו לעיל: הארון מכיל את ה"תורה אור" ושמו מורה על כך ארון נוטריקון 'אור-נון', המנורה היא ה"נר מצווה" שמאיר את האור של הארון החוצה, הארון והמנורה שניהם הם כלי ההארה. היחס בין ה'ארון' ל'מנורה' הוא כפי היחס בין ה'אור' ל'צל'.

המדרש אומר (תנחומא ויקהל, ז) "ויעש בצלאל את הארון" אין אתה מוצא באחד מכל כלי המשכן שעשה שם בצלאל כלום אלא בארון". מדרגתו של בצלאל הוא ה'צל' לא ה'אור' והתעסקותו עם ה'ארון' יצרה את ה'צל' השורשי שממנו נוצרה השראת השכינה, כפי שהמדרש ממשיך ואומר "וכל המלאכות האחרות, כל הכלים האחרות; באמירתו ובעצתו (של בצלאל נעשו). ולמה פירש בארון מלאכתו לבד ועשאו בידו? בשביל ששם צלו של הקב"ה, שהוא מצמצם שם שכינתו. ולפיכך קראו 'בצלאל' שעשה צלו של הקדוש ברוך הוא בין שני הכרובים. שנאמר 'ונועדתי לך שם ודברתי אתך וגו'" והלא כבר נאמר 'הלא את השמים ואת הארץ אני מלא'".

ה'אור' מתפשט עד אין סוף ועל זה נאמר "השמים ושמי השמים לא יכלכלוך" (מלכים א: ח, כו) מעלתו של בצלאל הייתה היכולת להעמיד את המשכן באופן של צל, עד שהקב"ה שורה בין הכרובים ובין בדי הארון.

שלש דרגות בהשראת השכינה

גובהו של הארון היה תשעה טפחים (סוכה ה, א) והנה כשנמלא את האותיות של 'בצלאל' [בית"ד צד"י למ"ד אל"ף למ"ד] מניינם יהיו תשע"ה. מדרגתו של בצלאל היא יצירת הצל, ומנין שמו

³ (בראשית רבה ה, ז): "ויאמר יהושע אל בני ישראל גשו הנה וגו' ר' הונא אמר זקפן בין שני בדי הארון אמר רבי אחא ברבי חנינא סמכן בין שני בדי הארון רבנן אמרין צמצמן בין שני בדי הארון אמר להן יהושע ממה שהזיקו שני בדי הארון אתכם אתם יודעים ששכינתו של הקב"ה ביניכם הה"ד (שם) ויאמר יהושע בזאת תדעון כי אל חי בקרבכם". ובמדרש תנחומא הנ"ל: "ולא תאמר שצמצם הקב"ה שכינתו בתוך המשכן אלא אף בתוך הארון שעשה בצלאל צמצם שכינתו שנאמר: הנה ארון הברית אדון כל הארץ זה הקב"ה שהיה בתוכו ומי עשאו בצלאל שנאמר ויעש בצלאל את הארון".

בליל הושענא רבא ניתן לראות ב'צל' הלבנה מה נגזר על האדם^ה, הרי לנו שעיקר מדרגת הלבנה היא 'צל'.

אנו עסוקים בשורש ב.צ. שהוא מלשון 'מבצבץ ויוצא' שזה מתראה בצורה של ניצוצות המבצבצים ומאירים, לפיכך מתפרש לנו כעת שבלבנה יש שני מדרגות של הארה: יש את הלבנה החסרה שנראית כמו קו של אור דק המנצנץ כמו שאר הכוכבים, אבל יש את הלבנה במילואה שמאירה ונראית כ'מאור' שלם [למרות שהלבנה תמיד נחשבת כ'צל' בערך ל'אור' החמה].

אצל שלמה המלך הלבנה האירה במילואה בבחינת 'אור' אבל אצל דוד המלך הלבנה הייתה עדיין חסרה בבחינת 'ניצוצות' המבצבצים. מאידך, בימי בצלאל הלבנה הלכה ועלתה, האירה ובבצבה מ'ניצוצות' אל שלימות ההארה ומילואה.

צל האבלות

הגמרא (חולין ס, ב) מלמדת אותנו שבתחילה הלבנה הייתה גדולה ומאירה כמו החמה "רבי שמעון בן פזי רמי, כתיב 'ויעש אלהים את שני המאורות הגדולים' וכתיב 'את המאור הגדול ואת המאור הקטן' אמרה ירח לפני הקב"ה: רבש"ע אפשר לשני מלכים שישתמשו בכתר אחד? אמר לה לך ומעטי את עצמך".

שורש החורבן גנוז במיעוטה של הלבנה, לרע יש שורש שקדום לבריאה (כפי שנראה בהמשך) אבל עיקר גילוי הוא ביום הרביעי שנבראו "מארת" (בראשית א, טז) חסר. תולדת חסרון הלבנה הוא שורש המוות שמתגלה ב"עץ הדעת טוב ורע לא תאכל ממנו כי ביום אכלך ממנו מות תמות" (שם ב, יז).

בתוך שמו של 'בצלאל' מתראה הצירוף 'אבל' כיון שהמעבר מאור לצל, ממאור גדול

של השראת השכינה: יש למעלה מהאורן מבין שני הכרובים ויש בין הבדים כנגד גובה האורן עצמו - תשעה טפחים כמנין שמו המלא של בצלאל.

נוסף ראינו שבצלאל הראה את חכמתו בתרתי: א. שהוא הבין שצריך לעשות משכן ואחר כך ארון וכלים. ב. שהוא עשה את המנורה שמשנה נתקשה בה.

חכמת לב, לבנה

המדרש (ילקוט שמעוני משלי, פרק א, רמז תתקכט) מספר על מחלוקת שהייתה בין דוד לשלמה "והחכמה מאין תמצא: מלמד שהיה שלמה מחפש ואומר היכן היא החכמה מצויה. ר' אליעזר אומר בראש, ר' יהושע אומר בלב וכו' נמצאת אומר שדוד תפס כדברי ר' אליעזר ושלמה תפס כדברי ר' יהושע". דוד תפס שהחכמה נמצאת בראש ואילו שלמה הבין שהחכמה נמצאת בלב.

מדרגת חכמתו של בצלאל תואמת לתפיסת החכמה של שלמה המלך, שהרי נאמר בו "ולהורת נתן בלב" בצלאל היה בבחינת 'חכם לב' ואכן בתוך אותיות שמו כתוב 'לב' - 'אצל-לב'.

באופן אחר ניתן לומר: תקופת מלוכתו של שלמה מתוארת בלשון חז"ל: "סיהרא באשלמותא" אבל אצל דוד המלך הלבנה עדיין לא הייתה במילואה, אצל בצלאל נחשב שהלבנה הייתה במילואה כפי שהיא הייתה אצל שלמה המלך מאחר ששניהם העמידו את השראת השכינה.

כפי שראינו יש פער בין ה'אור' ל'צל' כמו שנאמר "כי נר מצוה ותורה אור" (משלי ו, כג), החמה היא ה'אור' ואילו הלבנה היא ה'צל' וראיה לכך מדברי הרמב"ן (במדבר יד, ט) שמבאר את הכתוב "סר צלם מעליהם" כי

^ה כפי שכתוב בזוהר (חלק ב פה, א) "ביומי דשלמה קיימא סיהרא באשלמותא וכו' דקיימא בחמשה עשר וכו'" ע"ש שמונה ט"ו דורות מאברהם עד לשלמה.

^ה רקנאטי תחילת פרשת שלח. שער הכוונות סוכות, ו.

מעורר את שורש המוות בעולם אבל נכדו 'בצלאל' נהפך להיות 'סנגור' של ישראל בזה שהוא עשה את המשכן שמתקן את ה'משכא דחויא' הם "כתנות העור" והלבושים של עץ הדעת שהתחדשו שוב לאחר חטא העגל, על אור המנורה נאמר "עדות היא לבאי עולם שהשכינה שורה בישראל" (שבת כב, ב) ב'צל' המשכן נתקן עץ הדעת כאשר מתגלה ש"בצלו חמדתי וישבתי ופריו מתוק לחכי".

הצל עצמו הוא תולדה של האור, אבל כל זה אינו אלא תולדה של החטא של ה'חור' והחורבן.

קטגור נעשה סנגור

איתא בגמרא (ראש השנה כו, א) "מפני מה אין כהן גדול נכנס בבגדי זהב לפני ולפנים לעבוד עבודה? לפי שאין קטיגור נעשה סניגור". זהב מזכיר את חטא העגל ולכן הכהן גדול בכניסתו לקדש הקדשים לא לובש בגדי זהב. כאן אומרים חז"ל (עיין לעיל הערה א, ח) שדווקא ה'קטגור' נעשה 'סנגור' וזה חידוש גדול.

ולכאורה קשה, שלמרות שכהן גדול לא נכנס לקדש הקדשים בבגדי זהב, בתוך קדש הקדשים עצמו היה הארון עשוי דווקא מזהב, אם הזהב הוא קטגור איך יתכן שהוא נמצא בצורה קבועה בתוך בית קדשי הקדשים?

מבואר בגמרא (יומא עב, ב) ש"שלוש ארונות עשה בצלאל, אמצעי של עץ תשעה, פנימי

למאור קטן הוא שורש האבלות. ואכן כאשר נסו הצללים ומת האדם, קרוביו נעשים אבלים כיון שהם יושבים בצלו, יושבים במדרגת הצללים. זה בצלאל - אבל צל, מנוסת הצללים מביאה לאבלות.

"בצלאל" אינו אלא ה'צל' שהוא בנו של "אורי" מאחר שהוא תולדת ה'אור' והוא היה "בן חור" שיכול להתפרש במובן של 'חירות' אבל גם במובן של 'חורבן' כפי שדרשו חז"ל, וזה הכוונה "בונה עולמות ומחריבן" (בראשית רבה ג, יז) למדנו שב'בצלאל' עצמו מונח בעומק שורש המוות, האבלות והחורבן בעולם.

יש שלשה שורשים לרע בבריאה: א' שורש הרע שקדם לבריאה שלנו, בונה עולמות ומחריבן. ב' חטא אדם הראשון. ג' חטא העגל.

מבואר (סנהדרין ז, א. תנחומא כי תשא, יט) ש'חור' מחה בעם שלא יעשו את חטא העגל. וזה לאחר שביקשו ממנו לעשות את העגל ולא הסכים והרגוהו על כך, וכיון שראה אהרן את חור זבוח לפניו נתיירא שיהרגוהו ועל כן הוא שיתף איתם פעולה.

חור מסר את נפשו שלא יהיה חטא העגל, אבל בעקבות מיתתו נוצר העגל בסופו של דבר.

חז"ל אומרים 'קטגור נעשה סנגור' חור היה ה'קטגור' של כלל ישראל שהרי הוא נהרג מתוך זה שהוא מחה בהם, חור עצמו

¹ שער המצוות ויחי.

² זוהר (חלק ב קנב, א) "ושמיה ברזא עלאה אקרי הכי בצלאל, בצל אל, ומאן איהו, דא צדיק, דאיהו יתיב בצל אל, ההוא דאקרי אל עליון, ואיהו יתיב כגוונא דההוא אל, ההוא אל נטיל שית סטרין, וההוא צדיק נטיל לון, אוף הכי ההוא אל אנהיר לעילא, האי צדיק אנהיר לתתא, ההוא אל כללא דכלהו שית סטרין, ההוא צדיק כללא דכלהו שית סטרין. בן אורי, בן אור קדמא דברא קודשא בריך הוא בעובדא דבראשית, בן חור, בן חירו דכלא, דבר אחר בן חור, בן חור מכל גוונין, ודא אתמני למטה יהודה כלא כדקא יאות". ונאמר עוד (שם רכג, ב) "בצלו, דא הוא בצלאל, ועל דא תקונא דמשכנא על ידא דבצלאל הוה, ובגין כך ובצלאל בן אורי בן חור, בן אורי, דא נהורא דמשמא דנפיק, בן אורי, דא ימינא, בן חור, דא איהו שמאלא, בן אורי בן חור, ועל דא אשתלים ביה דינא דקודשא בריך הוא בעובדא דעגלא".

³ הם מלכי אדום שקדמו לבריאה ואמרו 'אנא אמלוך', וכך זה נכנס לתוך הבריאה ונתגלה בחטא הלבנה שאמרה "אי אפשר לשני מלכים שישתמשו בכתר אחד".

⁴ כמבואר בספר הליקוט'ים (הובא לעיל הערה א').

⁵ האריז"ל (ספר הליקוט'ים ויקהל) "שלא בחר ה' ממי שיעשה המשכן אלא בצלאל בן בנו של חור, שהרגתם אותו על שלא רצה לעשות את העגל, בזה יהיה לכם מופת, כי במעשה המשכן יתכפר לכם עון העגל, כיון שהקטיגר נעשה סניגר. וזהו שלא ייחס את בצלאל אלא עד חור, כמ"ש בצלאל בן אורי בן חור, ולא פחות ולא יותר, להורות להם שהיה מזרעו של חור, להיות להם הקטיגר סניגר".

את ההסתר וההצפנה ב'זהב' ולא את הגילוי והנצנוץ שמביא לידי חטא וקטרוג. היכולת לגלות את האור הגדול שהביא לחורבן אבל בצורה של הסתר וצניעות, זה תורף חכמתו של בצלאל שעשה את הארון.

דוד ובצלאל

מעלתו של בצלאל הייתה בעשיית הזהב, בלקיחת האור הגדול וההצפנה שלו. ואכן מצינו ש'זהב' גימט' י"ד שהוא כמנין 'דוד' שהיה מזרעו של בצלאל (שמות רבה מח, ג) צבע הזהב נוטה לאדום והכתוב מתאר את דוד כ"אדמוני" (שמואל א: טז, יב) הצד התחתון של ה"אדמוני" מביא ל'שפיכות דמים' כפי שאומרת הגמרא (שבת קנו, א) "האי מאן דב'מאדים' יהי גבר אשד דמא. אמר רבי אשי: אי אומנא, אי גנבא, אי טבחא, אי מוהלא" האדמומיות מביאה לידי שפיכות דמים, אך מידה זו יכולה להביא לידי מעשים רעים: גנב ורוצח, או לידי מעשים טובים: רופא, מוהל או שוחט.

בצלאל מגלה את ה'צל' והכיסוי של אדמומית הזהב, ואכן מצאנו שהוא הוליד בגיל שמונה שנים, כביכול בצלאל נטל את מידת האדמומית ועשה אתה ברית מילה, כפי שהמוהל מל לשמונה ימים כך בצלאל גילה את כח ההולדה בגיל שמונה שנים.

ה'ארון' מלשון 'אור' שטבעו להתפשט ולהתרחב בעולם, ה'ברית' אינה אלא היכולת למול את הכח העצום הזה ולגלות אותו דווקא בצורה גנוזה ומוצפנת, זה ענינו של 'ארון הברית' שעשאו בצלאל.

לעיל ראינו שקיימים שני מדרגות בלבנה: מדרגתו של דוד שהלבנה חסרה ומנצנצת ומדרגת שלמה שהלבנה במילואה ומאירה כ'מאור' בפני עצמה. בצלאל הוא מלשון מבצבץ ויוצא שאינו אלא הארה של ניצוצות אבל מכח מדרגת שלמה. בצלאל מבצבץ את הלבנה החסרה וממלא אותה בשלמות, זה

של זהב שמונה, חיצון עשרה ומשהו" למרות שהזהב במהותו הוא דבר שמתנוצץ ומתגלה, כאן מכח מעשה חכמתו של בצלאל זהב הארון התגלה בצורה של כיסוי, כביכול הוא מסתיר את העץ הפנימי, וכן הארון הפנימי של זהב היה ב'צלו' של הארון האמצעי שעשוי מעץ.

הדבר הראשון שבצלאל מתעסק אתו הוא זהב, כמו שנאמר "וימלא אתו רוח אלהים בחכמה בתבונה ובדעת ובכל מלאכה. ולחשב מחשבת לעשת בזהב ובכסף ובנחשת". מבואר שבצלאל הוא הצל ותולדת האור שהגיע מחור - מחטא עגל הזהב, בצלאל בא לתקן את הזהב במדרגה של קטגור נעשה סגור בזה שדווקא עם הזהב המנצנץ הוא יוצר כיסוי וצל, מעלתו של בצלאל שהוא מגלה את הדברים בצורה מכוסה, לא גלויה, ומצד כך הקטגור באמת נעשה סגור.

הזהב בא מצד צפון כמו שנאמר "מצפון זהב יאתה" (איוב לו, כב) ה'צפון' משמש בלשון חז"ל לשני משמעויות: א' היצר הרע נקרא 'צפוני' כמו שדורשת הגמרא (סוכה נב, א) "ואת הצפוני ארחיק מעליכם זה יצר הרע שצפון ועומד בלבו של אדם". מאידך יש ל'צפון' משמעות טובה כפי שאומר הרבינו בחיי (בראשית א, ג) "כי האור הזה נקרא "טוב" ונקרא "רע טוב הצפון" שישראל זוכין אליו, וזהו שכתוב: 'מה רב טובך אשר צפנת ליראיך'" הוא 'אור הצפון לצדיקים'.

בפשטות ה'אור הצפון' גנוז לעתיד לבא וכעת איננו מגולה כלל, אבל לשון חכמים מלמד אותנו ש'אור הצפון' נמצא כבר כעת רק שהוא צפון וגנוז, לא שאין האור מגולה כלל אלא הוא קיים כבר כעת אך בצורה מוצפנת, צורת הגילוי של ה'אור הגנוז' הוא באופן מוצפן.

זה מה שעושה בצלאל בחכמתו הוא מגלה את הזהב בצורה של 'צפון' ובכך הוא הופך את ה'קטגור' ל'סגור', כאשר הוא מגלה בחכמתו

ה'משכן' שבצלאל עושה בחכמתו הגדולה; הוא מגלה את ה'אור' במילואו אבל מתוך ה'צל' והכיסוי.

רוח צפונית

הגמרא אומרת (בבא בתרא כה, ב) "עולם לאכסדרה הוא דומה ורוח צפונית אינה מסובבת, כיון שהגיעה חמה אצל קרן מערבית צפונית נכפפת ועולה למעלה מן הרקיע וכו'". השמש מסובבת את ג' רוחות השמים: היא 'זורחת' מן ה'מזרח' ועל כן נקראת רוח זו 'מזרח', היא 'דרה' ב'דרום' ועל כן שמו 'דרום', ב'ערב' בו יש 'תערובת' של אור וחושך היא שוקעת ברוח 'מערבית' אבל ברוח 'צפונית' השמש לא נמצאת כלל, שם רק הלבנה שולטת. ה'מאור הקטן' מאיר את ה'רוח צפונית' זה מדרגתו של בצלאל שמגלה את הכיסוי, ההצפנה וה'צל' שהיא מדרגת הלבנה, בתוך 'בצלאל' יש את אותיות 'לב' גם כאשר הלבנה מאירה במילואה היא מצפינה בתוכה את אור החמה שמוסתר מאחורי המחיצה "רוח צפונית אינה מסובבת".

בצלאל גילה את ה'צל' כאשר הוא בנה את ה'משכן', שלמה המלך היה סיהרא באשלמותא כאשר הוא בנה את 'בית המקדש', הגמרא (עירובין ב, א. שבועות טז, ב) אומרת "אשכחן משכן דאיקרי מקדש ומקדש דאיקרי משכן" הרי לנו ש'בצלאל' שעשה את המשכן ושלמה שעשה

את ה'מקדש' שניהם עומדים באותה מדרגה. ביום שבנה שלמה את בית המקדש הוא נשא את בת פרעה^א ומיד "ירד גבריאל ונעץ קנה בים ועלה בו שירטון ועליו נבנה כרך גדול של רומי" (שבת נו, ב), הלבנה מאירה בשלימות ביום ט"ו לחודש ומיד שלימות זו מביאה אותה לידי חסרון ופגם עד שהיא נעלמת לחלוטין, שלמה המלך היה הדור הט"ו מאברהם אבינו^ב ועל כן הלבנה האירה בו בשלימות הגילוי, אבל דווקא בשלימות זו היה טמון כבר החורבן העתידי לבא, עד ש"ירד גבריאל ונעץ קנה בים וכו' ועליו נבנה כרך גדול של רומי".

בחודש חשון נשלם בנין ה'בית ראשון' שעשה שלמה (פסיקתא רבתי, 1) אך בתוך אותיותיו מונח ה'נחש' והמרידה במלכות בית דוד, ה'בני יששכר' (מאמרי חדש מרחשון, א) מרחיב בזה באומרו שזה עתיד להיתקן בכך שחנוכת בית המקדש השלישי תהיה דווקא בחודש חשון, בכל אופן אנו רואים שבבנין ה'בית ראשון' מונח שורש הנחש והמוות כיון ששלמה המלך גילה את מלוא הלבנה שהאירה בשלימות אבל בצורה מוצפנת על ידי חכמתו של 'בצלאל', שלימות הגילוי מביאה לידי נפילה וחסרון כפי שראינו שבאותו הלילה נשא שלמה את בת פרעה.

כל אלהי מצרים מתו במכת בכורות אבל "בעל צפון נשתיר מכל היראות, בשביל לפתות לבן של מצרים עליהם הוא אומר:

^א "אמר רבי יודן, כל אותן שבע שנים שבנה שלמה בית המקדש, לא שתה בהן יין, כיון שבנאו ונשא בתיה בת פרעה, אותו הלילה שתה יין, והיו שם שני בלזומאות, אחת שמחה לבנין בית המקדש, ואחת שמחה לבת פרעה. אמר הקדוש ברוך הוא של מי אקבל של אלו או של אלו, באותה שעה עלה על דעתו להחריב את ירושלים, הדא הוא דכתיב (ירמיה לב, לא): "כי על אפי ועל חמתי היתה לי העיר הזאת וגו'", אמר רבי הלל בר הילני, כזה שהוא עובר במקום המטנף ועוקם חטמו" (ויקרא רבה יב, ה).
^ב זוהר (חלק ב פה, א) "דתינין ביומוי דשלמה קיימא סיהרא באשלמותא וכו', מאי באשלמותא? דקיימא בחמשה עשר, כמה דתינין: אברהם, יצחק, יעקב, יהודה, פרץ, חצרון, רם, עמינדב, נחשון, שלמון, בועז, עובד, ישי, דוד, שלמה, כד אתא שלמה קיימא סיהרא באשלמותא, הדא הוא דכתיב וישב שלמה על כסא יהוה למלך, וכתיב שש מעלות לכסא, כלא כנוונא דלעילא. ביומוי דצדקיה קיימא סיהרא בפגימותא ואתפגים, כמה דאת אמר (ישעיה יג י') וירח לא יגיה אורו, דתינין ביומוי דצדקיה אתפגים סיהרא, ואתחשכו אנפיהו דישראל, פוק וחשוב: רחבעם, אביה, אסא, יהושפט, יהורם, אחזיהו, יואש, אמציהו, עוזיה, יותם, אחז, יחזקיהו, מנשה, אמון, יאשיהו, צדקיהו, וכד אתא צדקיהו אתפגים סיהרא וקיימא על פגימותא, דכתיב (ירמיה נב יא) ואת עיני צדקיהו עור, ביה זמנא (איכה ב א) השליך משמים ארץ, האי ארץ אתעברא מקמי שמים ואתרחקת מניה, ואתחשכא האי ארץ, כלומר דקיימא סיהרא פגימותא".

מוצא באחד מכל כלי המשכן שעשה שם בצלאל כלום אלא בארון" בצלאל התעסק רק עם הארון, בצלאל שבא משבט יהודה ההולך ראשון במחנה ישראל; בנה את ה'ארון' שהוא שורש ועיקר המשכן. מאידך 'אהליאב' שבא משבט דן שהיה "מאסף לכל המחנות" (במדבר י, כה) בנה את החיצוניות של המשכן, ניתן לומר שאהליאב היה ה'מכה בפטיש' של המשכן.

כשמכים בפטיש יוצא גץ [כפי המתואר במשנה (בבא קמא פרק ו משנה ו) "גץ שיצא מתחת לפטיש"] וזה נקרא מוליד בשבת, כל הדיגיטציה שיש בשנים האחרונות נאסרות משום 'מכה בפטיש', שהרי במנורות העשויות מ'לד' אין ניצוצות של הבערה, חלק מרבותינו סוברים שאין להם דין של מבעיר אלא מדרבנן מדין הולדה (מאורי אש חלק ג עמוד תתפג).

ה'מכה בפטיש' מוליד את ה'גץ' והניצוצות, המלאכה האחרונה שכוללת בתוכה את כלל המלאכות כולם היא זו שמולידה ניצוצות מחדש.

חז"ל מבחינים (שמות רבה מ, ד) שהמשכן נעשה דווקא על ידי בצלאל שבא מהשבט החשוב ביותר 'יהודה' ביחד עם אהליאב שבא משבט דן הבזוי שבשבטים, כעת אנו מבינים לעומק את ההקשר וההשוואה ביניהם: ה'ארון' שאינו אלא גילוי של ה'אור' השלם נבנה בחכמתו המיוחדת של בצלאל המתחבר עם אהליאב ש'מכה בפטיש' ומוליד ניצוצות של אור.

כפי שראינו לעיל בצלאל עומד במדרגתו של שלמה המלך "סיהרא באשלמותא" אבל גם בו גנוז המדרגה של דוד המלך - הלבנה החסרה שמאירה בצורה של ניצוצות, וזה מתראה באיחוד של בצלאל עם אהליאב שמכה בפטיש ומוליד ניצוצות.

המשנה שמדברת על "גץ שיצא מתחת הפטיש" עוסקת בסופה ב"נר חנוכה" שלמרות שהניחו אותו בחוץ ונשרף הפשתן שעל הגמל "פטור", אנו רואים שה"גץ" יוצא החוצה

משגיא לגוים ויאבדם" (מכילתא בא, יג. בשלח, א. רש"י שמות יד, ב) שלמה נשא את בת פרעה ובכך הוא ניסה לשלוט על הכח וההסתר של בעל 'צפון' הוא היצר הרע שנקרא "צפוני" רק שאותו 'צפון' חזר וקלקל את הכל עד שנבנה בעקבות כך כרך גדול של רומי.

למדנו, ש'בצלאל' ו'שלמה' היו באותה דרגה רק שבצלאל גילה את הצל והצפון ואילו שלמה ניסה לשלוט על בעל צפון בכך שהוא נשא את בת פרעה, וכיון שהוא גילה את מה ש'צפון' נוצר מזה עצמו הקלקול והחורבן.

צירוף אותיות, אב ותולדה

הקב"ה ברא את העולם על ידי צירופי אותיות שהוסיפו מאתנו, כדי שלא כל אחד יוכל לברוא כרצונו, אבל היה אדם אחד שכן ידע את סדר הצירופים "היה בצלאל יודע לצרף אותיות שנבראו בהם שמים וארץ" הצירוף הראשון שקיים הוא א-ב ה'אב' שמוליד את כל הצירופים כולם, ו'אב' זו מונח בתוך שמו של 'בצלאל'.

והנה, ל"ט מלאכות שאסורות בשבת לא כתובים במפורש בתורה [חוץ ממלאכת 'הבערה'], אלא אנו למדים אותם ממעשה המשכן, בצלאל הוא זה שמלמד אותנו את ל"ט אבות מלאכות שכל המלאכות שבעולם אינם אלא תולדות שלהם.

ל"ט מלאכות צפונות מוצנעות ומכוסות בתורה, כיון ש'בצלאל' לימד אותנו שהפעולה והמלאכה אינם אלא 'צל' וכיסוי של האור, על כן ממנו אנו למדים את ל"ט המלאכות ואכן לט הוא מלשון כיסוי.

מכה בפטיש

כל מלאכה מל"ט מלאכות אינה אלא שלב בתהליך, כמו חרישה, זריעה וכדומה, אבל מלאכת 'מכה בפטיש' היא מלאכה כוללת שמסיימת את כלל המלאכות כולם.

המדרש אומר (תנחומא ויקהל, ז) "אין אתה

למדנו שהשורש של 'מלאכה גרועה' זו (לשון התוס' שבת ב, א ד"ה יציאות) אינה אלא היציאה מהעומק אל החוץ, מנקודת האור המוסתר בארון אל הגילוי והלידה של הניצוצות "גץ שיצא מתחת הפטיש". עלה בידינו ש'בצלאל' הוא השורש לל"ט מלאכות בשני פנים: א' בבחינת הצל והאתכסאי של המלאכה שהיא נסתרת, בבחינת אור - צל. ב' היציאה לחוץ שטמונה בשמו (בצלאל), היא בחינת יציאת האור הגנוז מתחילת הבריאה עד שמתראה כניצוץ.

במעשה בראשית מצינו אותם ב' סוגים של לשון הוצאה: א' "ותוצא הארץ דשא עשב מזריע זרע למינהו ועץ עשה פרי אשר זרעו בו למינהו וירא אלהים כי טוב" (בראשית א, יא). ב' על המאורות שנתלו ביום הרביעי נאמר "המוציא במספר צבאם לכלם בשם יקרא" (ישעיה מ, כו).

הצמיחה היא בצבוץ, המוציאה "עץ פרי עשה פרי" הנצנוץ והבצבוץ מצמיח את 'עץ החיים' שכולו אור, אבל 'עץ הדעת' מורכב מניצוצות שמאירים וכבים ואינם אור שלם.

כמו כן המאורות עשויים מ'מאור גדול' שמאיר בשלמות, ו'מאור קטן' שהוא בחינה של ניצוץ וצל כמו שלמדנו.

בשורש 'צא' שיש ב'בצלאל' מונח שני הוצאות של אור ושל ניצוץ, של אור ושל צל. "יודע היה בצלאל לצרף אותיות שנבראו בהם שמים וארץ" השמים הם אור והארץ היא צל ויודע היה בצלאל לצרף את שניהם.

בחטא העגל נאמר: "כי זה משה האיש אשר העלנו מארץ מצרים לא ידענו מה היה לו" (שמות לב, כג) רבותינו ז"ל אומרים שזה עיקר החטא - לא ידענו - הוא הביא את ה'דעת רע', 'בצלאל בן אורי בן חור' תיקן את חטא העגל

וגם "נר חנוכה" יוצא ועומד בחוץ. האור של בצלאל מאיר עד ה'גץ שיצא - החוצה - מתחת הפטיש", האור של המנורה גם הוא יוצא החוצה ב"נר חנוכה" ש"מצוה להניחה על פתח ביתו מבחוץ" (שבת כא, ב), להלן נעמוד על שורשי ה'הוצאה'.

מלאכת הוצאה

ה'ארון' מוסתר ב'קדש הקדשים' גם כשפרקו את המשכן כיסו הכהנים את הארון כדי ש"לא יבאו לראות כבלע את הקדש ומתו" (במדבר ד, כ), המנורה שעומדת "מחוץ לפרכת העדת, באהל מועד" (ויקרא כד, ג) מאירה החוצה כפי שאומרת הגמרא "וכי לאורה הוא צריך? והלא כל ארבעים שנה שהלכו בני ישראל במדבר לא הלכו אלא לאורו! אלא, עדות היא לבאי עולם שהשכינה שורה בישראל" (שבת כב, ב). ה'ארון' מבטא את עצם השראת השכינה כמו ששנינו "ששם צלו של הקב"ה, שהוא מצמצם שם שכינתו" בחכמתו של בצלאל זה נשאר מוסתר, אבל תכלית המנורה להאיר החוצה ולגלות שהשכינה שורה בישראל.

ועל כן בנס חנוכה "הדליקו נרות בחצרות קדשך" (על הניסים, בימי מתתיהו) ובעקבות כך "נר חנוכה מצוה להניחה על פתח ביתו מבחוץ", אותו צל שהיה באתכסאי בארון התפשט למנורה ומשם הוא יוצא עד לפתח הבית בנר חנוכה, קיימת גם מציאות של גץ שיוצא לגמרי החוצה, זה סדר מדרגות ההוצאה, ה'צל' עצמו נהיה 'צא' בשלבים.

זה מלאכת הוצאה, ולכאורה יש להתבונן מדוע נקראת מלאכה זו בשם 'הוצאה' הלא שני פנים לה, כל הוצאה היפוכה הכנסה, כמו שהמשנה בתחילת מסכת שבת מתארת בפרוטרוט את העני והעשיר שמוציאים ומכניסים בו זמנית, מדוע אם כן אנו קוראים למלאכה זו דווקא 'הוצאה'?

הבל הביא קרבן לה' את הראשית והבכורה כמו שנאמר "והבל הביא גם הוא מבכרות צאנו ומחלבהן" (בראשית ד, ד), אבל קין מלשון 'מקנה' כמו "ולמקנהו עשה סכת" (שם לג, יז) קין ביטא את הפסולת והצד הנמוך של הבהמות, בשונה מהבל שהביא את הבכורות והראשית קין היה הרועה שעושה מקום וקן למרעה שלו, אותו קין הרג את הבל שהציץ.

"ראו קרא בשם", חז"ל מתעוררים להבין "ענין ראייה זו שאמר ראו" מה ראו? בצלאל נועד לתקן את הראיה וההצצה של הבל שנפגע ומת, בעומק היה שם גילוי שכינה ובצלאל בא ועושה משכן ומקום להשראת השכינה, אני חבצלת השרון - חיבת צל, אותה ראייה נתקנת כעת בצורה של כיסוי וצל, אותו "למקנהו עשה סכת" של קין נהפך ל'צל' שמגלה את הראיה וההצצה של הבל בצורה מתוקנת.

למדנו של'בצלאל' יש שתי תנועות: א' הוא מגלה סיהרא באשלמותא כמו שלמה אבל בצורה של צל ולא גילוי שלא יפול בבעל צפון כנ"ל. ב' הוא מתקן את הניצוצות את ה'הציץ' ונפגע.

אורות ניצוצות וכלים

רבותינו ז"ל למדונו שהבריאה בנויה באופן של אורות, ניצוצות וכלים. וזה מתראה בבצלאל, שאינו אלא הצל וה'ניצוצות' שנוגדים מן ה'אור' "בן אורי" ומכאן זה הוא עשה את כלי המשכן, אורות - אורי, ניצוצות - צל, כלים שעשה בצלאל.

קיימים שני צורות של תיקון: מלמעלה למטה או מלמטה למעלה, על משה רבינו אומר המדרש (דברים רבה יא, ד) "מהו איש

כשהוא צירף מחדש את האותיות שהם 'צל' מן ה'אור' השלם, צירוף האותיות יכול להתרחש רק בניצוצות וב'צל' שנוצר מ"לא ידענו", אך ב'אור' עצמו אין צורך לתקן ולצרף.

בצלאל והבל

בשם 'בצלאל' יש צירוף 'לב' וכן התורה מתחילה באות ב' ומסתיימת באות ל' והיא עצמה חמשה חומשי תורה הרי זה הב"ל שמת כיון שהציץ בשכינה^י כפי שלמד מחוה אמו שהציצה והסתכלה בעץ הדעת כמו שנאמר "ותרא האשה כי טוב העץ למאכל וכי תאוה הוא לעינים ונחמד העץ להשכיל ותקח מפריו ותאכל ותתן גם לאישה עמה ויאכל" (בראשית ג, ו) חטא עץ הדעת התחיל מראיה והצצה.

הקב"ה "מציץ מן החרכים" (שיר השירים ב, ט) הוא מסתכל עלינו וזה נראה לנו בצורה של 'ניצוצות' כמו שנאמר "ה' צלך על יד ימינך" (תהלים קכא, ה) ה'צל' שבא מלמעלה הוא ההארה בעצמה, אבל מלמטה רואים רק 'ניצוצות' וזה מדרגת "עץ הדעת" שחוה הציצה בו והבל מת ונפגע ממנו.

את חטא הראיה אנו מוצאים גם במתן תורה בו נאמר "ויחזו את האלהים ויאכלו וישתו" (שמות כד, יא) וכן העגל נעשה מכח חור - האור שמציץ מהחרכים ובצלאל בא לתקן את הניצוצות המבצבצים, את מה ש'הציצו' ונפגעו ממנו.

"יודע היה בצלאל לצרף אותיות שנבראו בהם שמים וארץ" על בצלאל נאמר "ולהורת נתן בלבו" הוא ידע לצרף את ה'לב' לאחד את אות ב' ואות ל' של ראשית וסוף התורה, ובכך הוא מתקן את הבל ש'הציץ' ונפגע.

^י "והכי אוקמוהו קדמאין 'בשגם' זה משה, הבל אתקרי על שם ב' מן בראשית ל' לעיני כל ישראל ה' חמשה חומשי תורה דעתיד לאתייבא על ידיה, ודא איהו הבל דאתמר ביה כי על כל מוצא פי ה' יחיה האדם" (תיקוני זוהר קיב, ב).

^{יז} רבינו בחי (שמות ג, ו) "כשהקריב הבל קרבן הציץ בשכינה יותר מן ההשגה ועל כן נתחייב מיתו". ובאריז"ל בכ"מ: שער הכללים פרק י. שער הפסוקים לך לך. ספר הליקוטים וירא. שמות (ב). כי תשא (לד). האזינו. ועוד.

^{יז} ספר הליקוטים, ויקהל, הובא לעיל בהערה א.

^{יז} עץ חיים שער יט.

לו: משעת יצירה. אמר לו: אם כן בועט במעי אמו ויוצא! אלא: משעת יציאה. אמר רבי: דבר זה למדני אנטונינוס, ומקרא מסייעו שנאמר (בראשית ד, ז) לפתח חטאת רובץ" (סנהדרין צא, ב) בבטן אמו שרוי אדם בטובה שאין למעלה הימנה, שם הוא עלמא דחירות" שם לא שולט יצר הרע.

החטא והיצר הרע נמצאים רק ביציאה החוצה, לפתח - חטאת רובץ. בצלאל מתקן את מה שיוצא לחוץ, מה'ארון' ל'מנורה' ועד ה'גץ' שיצא מתחת לפטיש. בצלאל בא לתקן את הפתח בעצמו, החכמה היא פתיחה כמו שנאמר: "פיה פתחה בחכמה" (משלי לא, כו), ועניינו של בצלאל הוא ה'חכמה' כמו שאומרת הגמרא על בצלאל (ברכות נה, א) "אמר רבי יוחנן: אין הקדוש ברוך הוא נותן חכמה אלא למי שיש בו חכמה, שנאמר: 'יהב חכמתא לחכימין ומנדעא לידיעי בינה'". בצלאל מתקן את החכמה שיוצאת מהפתח אל החוץ, את אותם ניצוצות שיוצאות החוצה.

דרכם של ה'ניצוצות' לעלות מלמטה למעלה אבל לאחר שהוקם המשכן כביכול הקב"ה בעצמו מציץ מלמעלה ומתראה אלינו, זה הכוונה בצלאל כביכול הקב"ה בעצמו מבצבץ אלינו, כפי שמצאנו אצל אברהם אבינו שהוא שורש התיקון של העולם כולו ובו נתקנו ה'ניצוצות', אותה הצצה שהביאה את המוות לעולם נהפכה לגלות לאברהם אבינו את הקב"ה עד שנאמר בו "הציץ עליו בעל הבירה" (בראשית רבה לט, א). בצלאל מגלה את ה"אב" - אברהם אבינו - במשכן, עד שהקב"ה מציץ מבין חרכי המשכן על העולם כולו.

בית-המקדש הראשון והשני חרבו ואינם,

האלהים? א"ר אבין מחציו ולמטה איש מחציו ולמעלה אלהים" משה רבינו היה 'שושבינא דמלכא' זה שמוריד את התורה מהקב"ה למעלה אל עם ישראל למטה, אבל בצלאל היה כמו אהרן 'שושבינא דמטרוניתא' זה שמלווה את הכלה - עם ישראל - אל הקב"ה, מלמטה למעלה. בזכותו של אהרן באו העננים שעושים צל ו'סוכה' היא זכר לענני הכבוד, זה תיקון שבא מלמטה למעלה כמו שנאמר "ואד יעלה מן הארץ" (בראשית ב, ו) מלמטה למעלה.

כיון שמשה רבינו הוא 'שושבינא דמלכא' ובא מלמעלה למטה, על כן הוא אמר לבצלאל לעשות כלים ואחר כך משכן, קודם כל שיהיה כלי לאור ואחר כך אמור להיווצר ה'צל' וה'ניצוצות'. אבל בצלאל שהוא בבחינת 'שושבינא דמטרוניתא' פרש קודם את ה'צל' את המשכן הכללי שמתקן את ה'משכא דחורא' ואחר כך הוא בונה ומגלה בתוכו את הכלי הכללי והשורשי של האור - ה'ארון'.

למדנו במדרש (תנחומא פקודי, יא) ש"אמר משה רבש"ע איני יודע להעמידו (את המשכן). אמר ליה עסוק בדיך ואתה מראה להעמידו והוא עומד מאלי וואני כותב עליך שאתה הקימותו" עד שלא הוקם המשכן ונפרש היה חסר 'צל', כשהקב"ה בונה את המשכן אז נעשה בן חור מלשון חירות, כמו שנאמר "חרות על הלחת" (שמות לב, טז) ואומרת הגמרא (עירובין נד, א) "אל תקרי חרות אלא חירות".

לאדם אין חירות רק כאשר הוא שרוי בבטן אמו או לאחר המוות, "מי יתנני כירחי קדם כימי אלוה ישמרני" (איוב כט, ב) "ואמר לו אנטונינוס לרבי: מאימתי יצר הרע שולט באדם, משעת יצירה או משעת יציאה? אמר

י"י "בגין דא אמרו מארי מתניתין, משה שושבינא דמלכא הוה, ודא תפארת וכו' אהרן שושבינא דמטרוניתא, ודא מלכות" (זוהר חלק ג כ, א).

י"י "כיון דמטא יומא דחמיסר, כדן גילויא איהו בחדותותא דסיהרא, וסיהרא אשתלימת ואתנהירת מאימא עלאה, וקיימא לאנהרא לתתאי, מגו נהורא דלעילא וכו' אתקרי עלמא דחירו, עלמא דנהירו דכל עלמין, עלמא דכל חין, עלמא דכל חירו" (זוהר חלק ב קפו, א).

יכול לכבוש את כולך? מה כתיב למטה 'אלה תולדות יעקב יוסף' וכתיב 'והיה בית יעקב אש ובית יוסף להבה ובית עשו לקש' ניצוץ יוצא מיוסף שמכלה ושורף את כולם" אותו ניצוץ עתיד לשרוף את כולם עד שיתקיים בנו "ועלו מושעים בהר ציון לשפט את הר עשו והיתה לה' המלוכה" (עובדיה א, כא).

אבל על שאר הנבראים הראויים יאיר עליהם "אור חדש על ציון תאיר" האור שבארון שמתפשט אל המנורה יהיה מכה בפטיש על כל הבריאיה כולה, אבל זה לא יהיה רק ניצוץ של אור אלא הארה שלימה מתחת הפטיש וזה יהיה ה'גמור מלאכה' של הבריאיה כולה, ביאת המשיח - מכה בפטיש של אור

אולם המשכן קיים קיום נצחי. הגמרא (סוטה ט, א) אומרת: "משנבנה מקדש ראשון, נגנז אוהל-מועד, קרשיו, קרסיו ובריחיו ועמודיו ואדניו". ומפרשת הגמרא (יומא עב, א; סוכה מה, ב) את הפסוק (שמות כו, טו) "עצי שיטים עומדים": "שמא תאמר אבד סברן ובטל סיכון, תלמוד לומר 'עומדים', שעומדים לעולם ולעולמים".

בצלאל עשה את המשכן בדרגת 'צל' וכיסוי ולכן הוא נגנז, אבל הוא עתיד לחזור ולהתגלות מכוחו של אברהם אבינו שנאמר בו "בך חותמין" (פסחים קיז, ב) אותו אור שהציץ עליו והאיר במשכן עתיד לחזור ולהתגלות לכל העולם כולו, ואז הוא יכלה את הרע מדין "גץ שיצא מתחת הפטיש" כמו שכתוב ברש"י (בראשית לו, א) "הפשתני הזה נכנסו גמליו טעונים פשתן, הפחמי תמה אנה יכנס כל הפשתן הזה? היה פיקח אחד משיב לו ניצוץ אחד יוצא ממפוח שלך ששורף את כולו. כך יעקב ראה כל האלופים הכתובים למעלה תמה ואמר מי

ב. צ- בצלאל- בלכביפדיה מחשבה
מספר שיעור בקול הלשון 34313124

אוצר האותיות בצלאל – צל ביחס לאור

בצלאל - צל ביחס לאור

פרשיות ויקהל-פקודי עוסקות ברובן בבניין המשכן, שנעשה על ידי בצלאל בן אורי בן חור למטה יהודה. ידועים דברי חז"ל (ברכות נה.) אודות הדין ודברים שבין בצלאל ומשה רבינו: "אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן: בצלאל על שם חכמתו נקרא. בשעה שאמר לו הקדוש ברוך הוא למשה: לך אמור לו לבצלאל עשה לי משכן ארון וכלים, הלך משה והפך, ואמר לו: עשה ארון וכלים ומשכן. אמר לו: משה רבינו, מנהגו של עולם - אדם בונה בית ואחר כך מכניס לתוכו כלים, ואתה אומר: עשה לי ארון וכלים ומשכן! כלים שאני עושה - להיכן אכניסם, שמא כך אמר לך הקדוש ברוך הוא, עשה משכן ארון וכלים. אמר לו: שמא בצל אל היית וידעת".

לשון חז"ל היא 'בצל א-ל'. 'צל' הוא מציאות נפרדת מ'אור'. בתחילת הבריאה נאמר "והארץ היתה תוהו ובוהו וחושך על פני תהום... ויאמר אלוקים יהי אור ויהי אור. ויבדל אלוקים בין האור ובין החושך..." (בראשית א, ב-ד). הצל הוא ממוצע בין האור לבין החושך, שכן הצל עצמו אינו חושך, אך הוא הסתר מסויים למציאות האור.

בצלאל נקרא על שם ש'בצל א-ל היית', דהיינו, משה רבינו הוא 'אור', ועל שמו נקראת התורה, שהיא "תורה אור" (משלי ו, כג), וכמו שכתוב (מלאכי ג, כב): "זכרו תורת משה עבדי". האור של משה רבינו הוא אור הדעת, וכנגד זה נמצא בצלאל שהוא 'צל' ולא אור.

שורש הדברים הוא כדלקמן. טרם יציאת מצרים היו י' מכות, והתשיעית היא מכת חושך. על מכת בכורות נאמר "לילה כיום יאיר" (תהלים קלט, יב), ובלייל הסדר היתה מציאות שכל כולה הארה. תחילת ההארה היא כבר יום קודם "אור לארבעה עשר בודקין את החמץ" (פסחים ב.),

אולם שלמות גילוי ההארה היא בליל יום-טוב של פסח. לשון מסדרי ההגדה הוא שיציאת מצרים היא "מאפילה לאור גדול", משום שקודם ליציאה מתו כל הרשעים במכת חושך. ידועים דברי חז"ל (מובא ברש"י שמות י, כב) שהם מתו בחושך כדי שאפשר יהיה לקבורם בלי שהמצרים יראו, אולם פשוט שאין זה 'סוף דבר', אלא הרשעים באמת שייכים לחושך, בבחינת "רשעים בחושך ידמו" (שמואל א ב, ט). הרשעים אינם חלק מהגאולה, הם שייכים לגלות שהיא בבחינת חושך.

על החושך של מצרים נאמר "וימש חושך" (שמות י, כא), והיינו החושך היסודי של בריאת העולם, כמבואר ברמב"ן (ריש פר' בראשית). על כן, הרשעים שאינם שייכים לגאולה מתים בחושך. אין להם שייכות ל'אור גדול', וממילא הם בבחינת גלות וחשכה.

אמנם, בתוך יצי"מ עצמה יש 'אור' ויש 'צל'. המקום בו ניכרת חלוקה זו היא בג' הרגלים. בפסח התקיים 'לילה כיום יאיר', והוא בבחינת ה'אור גדול'. סוכות שעשו אחר שנסתלק אור של פסח היא "ציילא דמהימנותא", וכל הגדרתה של סוכה היא "ציילתה מרובה מחמתה" (סוכה ט:), וכמו שנאמר "וסוכה תהיה לצל" (ישעיהו ד, ו). שני המועדים הם "זכר ליציאת מצרים", האחד בבחינת 'אור' והאחר בבחינת 'צל'.

יש ליסוד זה רמז מיניה וביה בחג הפסח. את קרבן פסח יש לאכול "צלי אש" (שמות יב, ח). האש היא 'אור', שהוא גם אור. האור פועל בקרבן שיהיה 'צל' מלשון 'צל'. ה'צלי' הוא 'צל' של ה'אור'. האור עצמו מסתלק, אולם גם אחרי הסתלקותו יש לו השפעה בחפצא של הקרבן, וזאת בצורה של 'צלי'. נמצא שבתוך יציאת מצרים עצמה רמוזות ב' הדרגות, הן של אור גדול והן של צל.

נוסיף בזה רמיזה נוספת המגלה על עומק

הוא 'צילא דמהימנותא'. מתן תורה הוא זמן התיקון השלם, ובפועל היה זה הזמן הגבוה ביותר שהיה בבריאה. חג השבועות הוא צירוף של מדרגת חג פסח עם מדרגת חג הסוכות.

אמנם, גם במתן תורה לא התבררה מדרגה זו בשלמות, משום שחטאו בעגל ונפלו ממדרגתם. תוצאת החטא היתה ש"ויתנצלו את עדיים מעליהם" (שמות לג, ו), שהיא הסרת הכתרים של 'נעשה ונשמע' מעליהם (שבת פח.). נמצא שמה שזכו ל'ויתנצלו את מצרים' - הפסידו ב'ויתנצלו את עדיים', ובזה ירדו ממדרגת 'אור' למדרגת 'צל'.

נמצא, שבלייל הסדר מאיר אור שהוא כעין האור הגמור שהיה ביציאת מצרים, ויש בו גם את השורש של הארת חג השבועות. מכח מדרגת מתן תורה כלל ישראל זכה לאור וצל שנעשים מתוקנים בבת אחת, אלא שהחטא קלקל מדרגת 'תורה אור', ונותרה מדרגת 'נר מצוה', בלי האור בעצמותו. אך מעמקי ליל התקדש החג הם לגעת ביציאה להארה גמור, לא רק מחושך לצל, אלא אפילו מצל לאור גמור.

כשהבריאה כולה תצא ממדרגת צל, ותתגלה המדרגה שהיא כולה אורה - נזכה לגאולה העתידית. על גאולה זו נאמר "כימי צאתך מארץ מצרים הראנו נפלאות" (מכא, ז, טו). עומק הכוונה היא שכמו שבמצרים היה 'לילה כאור יאיר' יחד עם סוכות של 'צילא דמהימנותא', כך גם לעתיד לבוא נזכה שיתמלא העולם כולו באורו יתברך. ויתקיים "והיה יום אחד הוא יוודע לה' לא יום ולא לילה והיה לעת ערב יהיה אור" (זכריה יד, ז), יחד עם "וברא ה' על כל מכון הר ציון ועל מקראה ענן יומם ועשן ונגה אש להבה לילה כי על כל כבוד חופה. וסוכה תהיה לצל יומם מחרב ולמחסה ולמסתור מזרם וממטר" (ישעיהו ד, ה).

העניין. אחת מלשונות הגאולה היא "והצלת" (שמות ו, ו), שהוא לשון 'הצלה'. גאולה של 'הצלת' היא בבחינת 'צל', שמתגלה לאחר מכן ב'צילא דמהימנותא'. אפילו בתוך מהלך הגאולה יש גילוי ל'צל', שהרי כלל ישראל התבקש לשאול מהמצרים "כלי כסף וכלי זהב ושמלות" (שם יא, ב), וכשאכן עשו כן, אמרה התורה "ויתנצלו את מצרים" (שם יב, לו), וכדברי הגמרא (ברכות ט:): "עשאוהו כמצולה שאין בה דגים". כשעם ישראל 'מנצל' את מצרים, הוא מוציא את מדרגת 'צל' מתוך מצרים.

בשורש השורשים, מדרגת 'אור' ו'צל' יונקות את מציאותן מ"זכר ונקבה בראם, ויקרא את שמם אדם" (בראשית ה, ב). הזכר הוא במדרגת אור, משום שהוא ראשית ביחס לנקבה. הזכר מצווה בתלמוד תורה, והתורה היא 'תורה אור'. בדרך רמז - זכר בנוטריקון הוא 'זך-אור'. על בחינת זכר נאמר "הרוצה להחכים ידרים, וסימנך מנורה בדרום" (ב"ב כה:). לעומת זאת, הנקבה נבראה מן הצלע. 'צלע' הוא 'צל-ע'. אין בנקבה את מציאות ההארה, ולכן גם שואלת הגמרא (ברכות יז:): "נשים במאי קא זכין", שהרי אין להן בעצמן את 'אור תורה'. כל מי שאין בו אור תורה - אין אור תורה מחייו, ועל כן נשים ועמי הארץ צריכים צירוף אל התורה. הנשים מצטרפות דרך הבעל או דרך ילדיהן שלומדים תורה (שם), ועמי הארץ עושים פרקמטיא לתלמידי חכמים ומהנים תלמידי חכמים מנכסיהם (כתובות קיא.). נמצא, שלנשים יש 'צל' מההארה של תורת האנשים.

לפי זה, ביחס לבדיקת חמץ מתבאר מה שאמרו (ירושלמי, מובא בתוס' פסחים ד:): שנשים 'עצלניות הן' ופסולות לבדיקת חמץ, משום שאת החמץ צריך לבדוק "אור לארבעה-עשר", והנשים בטבען אינן ב'אור' אלא ב'צל', ואדרבה - אין להן 'אור'.

הבנת עניין זה שופכת אור גם על הנהגתו של יוסף הצדיק, עליו נאמר "איש מצליח" (בראשית לט, ב). הגדרתה של 'הצלחה' היא יציאה מהחושך אל האור. היציאה חייבת לכלול גם את ההתגברות על הבחינה של 'צל', על מנת להגיע ל'אור'. ככל שאדם יוצא מהצל ודבק באור, כך גם מתגדלת מידת ההצלחה שלו. זוהי מדרגת חג השבועות. פסח הוא 'לילה כיום יאיר', וסוכות

סוגיות במחשבה בצלאל

כמה פעמים הראה לי הקב"ה ונתקשיתי לעשותה ואת שלא ראית עשית "מדעתך", בצלאל, בצל-אל הייתי עומד כשהראה לי הקב"ה עשייתה. והיינו בצל דעת של משה, ודו"ק. וכנודע משה גימט' אל שדי, וזהו הצל שבו היה בצלאל.

וכתב במושב זקנים (שמות, לו, א) וז"ל, ויעש בצלאל את הארון, בכולם לא הזכיר בצלאל אלא על הארון, לומר שהיה בצל-אל ויודע סוד הארון והמרכבה, שהארון הוא כסא הכבוד, עכ"ל. וכתב בכלי יקר, שזהו בצלאל בן אורי, אורי לשון ארון, עיין בדבריו פרשת פקודי.

וכתב בדעת זקנים (דברים, י, א) וז"ל, ועל הארון שעשה בצלאל, הוא שאמרו רבותינו, כל זמן שארון ושכינה שלא במקומם אסורים בתשמיש המטה. והא דכתיב גבי "אוריה" (דייקא) שאמר הארון וישראל חונים בסוכות ואני אלך לשכב עם אשתי, משמע דמחמיר על עצמו היה, אבל האחרים מותרים בתשמיש המטה, היינו בארון של עץ שעשה משה וכו', עכ"ל, עיי"ש. והבן שדייקא "אוריה" מחמיר בענין הארון, אף בארון שעשה משה, שבצלאל בן אורי עשה הארון שהיה בצל דעתו של משה, ודו"ק.

כתיב (שמות, לא, ב) ראה קראתי בשם בצלאל בן אורי בן חור למטה יהודה ואמלא אתו רוח אלהים בחכמה ובתבונה ובדעת ובכל מלאכה וגו'. וכתיב (שם, לח, כג) ואתו אהליאב בן אחיסמך למטה דן חרש וחשב ורקם בתכלת וגו'.

ואמרו (ברכות, נה, ע"א) בצלאל ע"ש חכמתו נקרא, בשעה שא"ל הקב"ה למשה, לך אמור לו לבצלאל עשה לי משכן וארון וכלים הלך משה והפך (בסוד דעת המתהפכת) עשה ארון וכלים ומשכן, א"ל משה רבינו, מנהגו של עולם אדם בונה בית ואח"כ מכניס לתוכו כלים, ואתה אומר עשה לי ארון וכלים ומשכן, כלים שאני עושה להיכן אכניסם, שמא כך אמר לך הקב"ה, עשה משכן ארון וכלים, א"ל שמא בצל אל (בצל אל, בצל-אל) היית וידעת.

וכתב בכנ יהוידע (שם) וז"ל, אחר אותיות א"ל, יש (אותיות) מ"ב, לכך נקרא בצלאל שהוא צ"ל אל, רמז שהשיג שם מ"ב, שהוא רמוז בצל אותיות אל, עכ"ל. ודו"ק שיש בחינת צל שדי, בצל רחום בצל חנון (עיין שמו"ר, לד, ע"א), וכלשון חז"ל הנ"ל, בצל אל, היית "וידעת", וכמ"ש חז"ל (מד"ר, טו, י) לגבי הא שנתקשה משה בעשיית המנורה, א"ל הקב"ה לך אצל בצלאל והוא יעשה אותה, ואמר לבצלאל, מיד עשאה, התחיל תמה ואמר, אני

מדור רל"א שערים

צירוף

ב-צ / ב-ל / ב-א
צ-ל / צ-א / ל-א

ב-צ

פשתן, שגדל בד בבד. אולם בלבוש בוץ משובץ כל חוט כראוי, ונגלה יופיו של בוץ. והארה זו בחינת צהוב, צב-הו, בחינת "צהבו פניו", צהוב הארה.

והיפך כן הוא הגלות, ונעשה ע"י נבוכדראצר, אותיות צב בקרבו, שבא לבטל יציבות זו, וניתוק בנ"י מארצם. והוא בחינת חצב דקלוקל, חצב, ח-צב, מנתקם מן מקום יציבותם. ודבר המבעבע אינו יציב, בצ - ע.

והבן שיש יציבות מכח הארת השורש כנ"ל, ויש יציבות מכח דבקות בארעא, בחינת "והארץ לעולם עומדת". והוא בחינת רבץ, ר-צב, שרובץ ודבק בארעא. והוא בחינת מצבה כמ"ש אצל יעקב ועוד, שענינה לקבץ את כל החלקים מצד קביעות בארעא. וזוהי מצבה שנותנים ע"ג המת, לקבץ כל חלקי חייו שנתפזרו בארעא. וזהו בחינת בצק, בצ-ק, שתחילה יש מים וקמח, וכל גרגיר בקמח עומד לעצמו, אולם ע"י תערובת במים ולישה נעשב בצק שמצרף את כל החלקים יחדיו. היפך בצע, צב-ע, שמחלק הדבר לחלקיו.

ושלמות הארה זו מתגלה במשכן שנעשה ע"י בצלאלאל, צב-לאל, כלומר מצורף ע"י התקשרותו לאל, אליו ית"ש. ויתר על כן מתגלה בא"י שלמטר השמים תשתה מים, היפך בצורת, שנתנתק ממקורו. וכח זה יכניע את שרו של עשיו שעתיד לבא מבצרה, כמ"ש מי זה בא מבצרה וגו', ואזי יתגלה "צבי ואתרעי בן", ויתגלה היציבות השלימה. והוא ע"י חיבור הוי"ה-ה אדנות גימטריא צב עם הכולל.

שרשי התיבות המרכיבות מאמר זה: אבצן, אצבע, קבץ, רבץ, בצע, בצר, בצרה, בוצץ, בץ (ביצה), בלשאצר, עצב, צבא, צבאות, בצורת, **בצל**, **בצלאל**, **בצק**, **חצב**, **נצב**, **יצב**, **מבצר**, **מצבה**, **צבי**, **נבוכדראצר**, **קצב**, **צהוב**, **בוץ**, **יעבץ**, **שבץ**, **צבעון**.

עיינן רש"י הירש (נשא, פ"ז פסוק ג' ד"ה עגלת צב) "צב" קרוב אל סבב, והוא מורה כנראה על מחיצות המקיפות את חלל העגלה והמגינות על האנשים או על החפצים שבעגלה, עכ"ל. וזהו צורת בצלאל, בצ - ל, מחיצות המקיפות. ובעומק נקרא כן מלשון נצב, עומד על עמדו, כמ"ש (בראשית לב, ז) "והנה קמה אלומתי וגם נצבה". ויתר על כן עומד בקומתו, וכך אמרו בזוה"ק (פנחס, רמב, ע"ב) והנה קמה אלומתי וגם נצבה, דכך תפילה מעומד. וכמ"ש רש"י שם, קמה אלומתי, נזקפה, וגם נצבה לעמוד על עמדה בזקיפה ועיי"ש בשפתי חכמים, וגם נצבה, לעמוד כן תמיד כן על עמדה בזקיפה. והוא בחינת מבצר, עומד על עומדו בתוקף.

ומהות עמידה בזקיפה הוא התקשרות לשורש העליון, וכיון שנקשר לשורשו העליון ע"י כן שורשו העליון אוחזו, ודין גרמא ליה לעמוד תמיד בזקיפה. וזש"כ (שם כה, יב) והנה סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה, וגו' והנה ה' נצב עליו, וגו'. והיינו מוצב ארצה, לתתא, וראשו מגיע השמימה נקשר לשורשו העליון, ומכח כך נצב ארצה. ולכך מיד כתיב והנה ה' נצב עליו, והיינו שנגלה שורש הכל ה' ית"ש שמכחו הוא נצב ועומד תדיר. והוא בחינת אצבע צב-אע, שע"י אצבע מחוי לשורשו כמ"ש בשלהי בתענית שכל אחד מראה באצבעו ואומר זה ה' קוינו לו, והיינו שע"כ נקשר לשורשו ואזי ה' נצב עליו. והוא בחינת שם צבאות, שהוא ית"ש נצב על נבראיו. והוא בחינת ביצה, צב-יה, כי הנוולד הגמור באפרוח נעשה בריה לעצמו ונבדל משורשו, אולם הביצה אינה ולד גמור ועדיין לא נתנתקה משורש מקורה המולידה. ושורש הכל הוא בחינת רצון, ונקרא בארמית צבי, רצה, כי הרצון על ידו הכל ניצב, כפי גדר הרצון. וכאשר הרצון מתפשט לתתא, רצון-רץ, נעשה לתתא פרוז, בחינת רצ-צר, הפרטים נעשים כצרות זו לזו, ובזה מושרש בהם עומק הפרוד. אולם מכח הארת הרצון, "צבי" נעשה קיבוץ קבץ, ק-צב. והוא אור הגאולה, מקבץ נדחי עמו ישראל. ואזי נעשה בחינת משבצת, שיבוץ, שבץ, ש-צב, שכל אחד מן הפרטים שנקבץ מסתדר ועומד ומשובץ במקומו, לפי הארת השורש. וכן לבוש העשוי מבוץ, בצ - ו,

ב-ל

לאכול מעץ הדעת, שעליו נאמר ביום אכלך ממנו מות תמות. ומעשה זה הוגדר בחז"ל, היא שפכה דמו של עולם.

והנה יש רציחה בפועל, ויש אבזיריהו, מלבין (לב -ן) פני חבירו, הנקרא עלב. ע-לב. והנה אמרו, עשרה דורות מאדה"ר עד נח וכו', אולם במקום שיהא תיקון הלב, נעשה קלקול כמ"ש ויתעצב ה' אל לבו. וכתוצאה מכך נעשה מכול. לב-מו. ועיקר גזר דינם לא נחתם אלא על הגזל, היפך צדקה-נותן. גזל כולו מקבל, קבל, לב-ק, שהוא בחינת בלק אותיות קבל, כנודע. ותולדת כך נעשה הסבל הגדול בעולם כמעט לכל יושבי תבל. סבל, לב-ס. וחל על עצם העולם הנקרא תבל. לב-ת. כלומר על עצם שורש העולם הנקרא לבו של העולם, כמ"ש חז"ל שיש במקום לב, כמ"ש דברו על לב ירושלים, זהו לבד דתיקון. וכתיב תולה ארץ על בלימה, לב - ימה, והוא שורש לבו של העולם. ולב דקלקול שבעולם הוא בבלי, לב-ב. ובנפש זהו בליעל, בל - יעל.

ואחר עשרה דורות בא אברהם לתקן זאת. ולעומתו בלעם, בל - עם, כמ"ש במסכת אבות. ועיקר הפסולת היוצאת לתרבות רעה ביום מיתתו הוא עשו, בחינת אדם בליעל, היפך אדם, אדם, בליעל, לב-עלי. ושורשו הוא מזרעו של בתואל, לב-תאו. ולעומתו יעקב נושא את בלהה, לב-הה, תחלת תיקון הלב. ובשבטים עיקר התיקון לכך, זבולון, לב-זון, זון ר"ת זכר ונקבה, תיקון אחדותם. והמתנגד ליעקב לבן, לב-ן. שהוא נבל כנודע, ופסולתם של אלו בבחינת זבל, לב-ז. ושורשם נחש, פורץ גדרו של עולם, פורץ את הגבול, גבול, לב-גו, פורץ את הלב.

ושלמות התיקון בבנין המשכן ע"י בצלאלאל, וכל חכם לב. בצלאלאל, לב-אצל. ובכניסה לא"י ע"י כלב, לב-כ. ובמציאות יובל הנוהגת בארץ, יובל, לב-ו. ושורשו יום החמישים של מתן תורה, במשך היובל המה יעלו בהר.

שרשי התיבות המרכיבות מאמר זה: אביאל, אבימלך, אבל, אבשלום, אהליאב, חלב, זבל, חבל, לבן, אלגביש, אלישבע, בבלי, בדלה, בהלה, בלע, בעל, ברזל, בתולה, גבל, גבול, בגלל, בכל, בול, זבולון, בחל, חלב, כלב, בל, בלל, לב, יובל, יבול, לבש, להב, בלהה, בלה, בלט, בלעם, בלשאצר, בלתי, סבל, בצל, בצלאל, בישל, גבעל, גבריאל, גבלה, הבל, מכול, לבנון, נבל, איזבל, בתואל, גבול, לביא, עיבל, קבל, שביל, שבליים, תבל, יבלת, בלק, מהיטבאל, מלבן, עלב, שבלול, בטל, בלג, בלימה, בליעל, בלם.

רבותינו לימדונו (מבואר היטב בעץ חיים) שמדרגת לב שורשה ל"ב נתיבות חכמה עליונה שבראש. הנקראת בלימה, לב - ימה, והיינו י' ספירות וכב' אותיות גימט' לב, כמבואר בספר יצירה. וזו צורת הבריאה, כגלדי בצלאלים, בצלאל, לב - צ, בתוכו לבו, והכל סביב ללב. וכאשר הארה זו מתפשטת לתוך גופו של האדם נעשה "לב". וכאשר ח"ו אינה מתפשטת, אזי זהו בחינת "בל", לשון שלילה. וזהו בול, בל - ו, לשון בלה, בלתי. וכן בלע, בל - ע, אור שאינו מתפשט אלא נשאר בלוע במקורו.

הארה עליונה זו היא ממדרגת הלובן העליון. לבן לב-ן. כמבואר בדברי רבותינו. וכאשר הארה זו מאירה אצל נקבה נעשה במקום הלב, מקום דדיה, חלב, לב-ח. ומדרגת חלב מקשרת את הולד לאמו, ללובן העליון, ללבה של האם. חלב אותיות חבל, שהחלב נעשה חבל המקשר בין הולד לאם. ומכך כך נעשו האם והולד בלולים זה עם זה, בלל, בל - ל. ונגלה אצל בלהה, בל - הה, שיפחת רחל, שנולד בנימין ומתה רחל, וגידלה בלהה את בנימין כאמו, ואף דאגה לחלב בעבורו. ובעומק הכח המקשר הוא ה"לב" כנ"ל. וכאשר מקיא חלב שינק משדי אמו, זהו בחל. וזהו ביטול של החלב, בטל, בל - ט.

וכשם שהוא הכח המקשר בין הולד לאמו, כן שורש כח ההולדה, "זכר" ונקבה" שורשו חיבורם בלב. והוא בחינת בעל, לב-ע. כי תחילת החיבור הוא בחינת חיבוק, אח"כ נישוק, ואח"כ חיבור גמור, ומקום החיבוק במקום הלב, חיבור לב אל לב, זהו מהות עומק החיבוק. ועיקר החיבור בין בחור לבתולה. בתולה, לב-תוה. ובמלכי אדם הנזכרים בפרשת וישלח, ז' ראשונים שבהם לא הוזכר נקבה בהם. ובמלך השמיני (בחינת חלב, לב, ח, כנ"ל) הוזכרה אשתו ושמה מהיטבאל, לב-מהיטא. ובו לא כתוב מיתה, כי היה חיבור במדרגת לב. וזהו בדלה, לב - חד, לב מחובר, לב אחד, ובבדלח מונח כח הצירוף והחיבור.

והנה תולדות ראשונים שהיו בעולם, קין והבל, הבל, לב-ה. כי בהבל נתגלה חיבור הלב של אדה"ר וחווה ונגלה חיבורו של הבל אל ליבה של חווה. וכאשר קם קין על הבל והרגו, ביטל חיבור הלב. ואמרו רבותינו שבלק שורשו בקין שהרג את הבל, מכח בל, העדר שבו. וכן בלק דבק בהעדר זה, בל - ק. ומכך כך רצה להרוג את ישראל. ובשעה זו נתחדשה אבולות בפועל ראשונה בעולם. אבולות, אבל א-לב. בבחינת טוב ללכת אל בית האבל וגו', והחי יתן אל לבו. אבל אל-לבו. ואבל אין לו פה, בבחינת מש"כ 'מבליגיתי עלי יגון', בל - ג, ליבא לפומיה לא גליא מכח הבלגה. ובבחינת בלם, בל - ס, בולם פיו. ושורש אבולות זו נעוץ בחוה שננתנה לאדה"ר

ב-א

אב, והיינו איחוד דקלקול של אב, ולא אחדות אמתית.

והשתא יש ג' אבות, אברהם יצחק ויעקב, ובקש דוד המלך ולא זכה השתא לכך אף שהוא רגל רביעי שבמרכבה. ולעת"ל יהיה ארבע אבות, ארבע, אב-ער. וזהו כאשר יתקן הרע לגמרי והיפך מרע לרעות, אחדות, אהבה אחוה וגו' ורעות, ודו"ק. וזהו תיקון אח-אב, כנ"ל, ונהפך אח לאחוה. ואויב לאוהב.

והשורש לכך נגלה כבר השתא שישנם ארבע אמהות, ושורש מבית בתואל, אב-תול. ואזי יתקן בחינת אבנט, אב-נט, אב לכל הנטיות, שמכפר על הגנבים כמ"ש חז"ל, ובשורש מתקן את כל הנטיות לחזור לאב.

והתיקון ע"י יסורים, הוא מלווה בכאב, כ-אב, שהאב מייסר בבחינת כאשר ייסר איש את בנו, כאב המיסר, שעושה זאת מאהבה, בבחינת יסורי אהבה. ושם שורש משיח שמסובל מהיסורים, והוא בא ממואב, מאב, כמ"ש בקרא. ואזי נתקן כל דקלקול, "האבות" והידעונים.

שרשי התיבות המרכיבות מאמר זה: אב, אבד, אבה, אבוי, אבוס, אבטיח, אביב, אביון, אביר, אבל, אבן, אבנט, אבק, אבר, אברהם, אברך, אויב, אזור, אלגביש, ארב, ארבה, ארבע, ארנבת, אצבע, בא, באר, באש, בטא (ביטוי), ברא, בתואל, בצלאל.

אב מלשון התחלה, ובקומת ישראל, זהו אברהם, אב-רהם. ובמדרגת זמן זהו אביב, אב-יב, ניסן, אב-יב, אב לי"ב חודשים. ובו הוקם המשכן שנבנה ע"י בצלאל, אב - צלל.

וכאשר האב יש בו צמצום, זהו בחינת אביון, אב-יון. וכן בחינת אזור, שפל כאזור. וכאשר הוא בתוקפו וכוחו, זהו בחינת אביר, אב-ר. וכאשר האב יש בו צער, זהו בחינת אבוי, אב-וי. וכאשר נעלם ונתכסה, זהו בחינת אבד, אב-ד. וכאשר יש בו כילוי גמור, זהו בחינת אבדון, אב-דון. ואזי לתתא על הבן נעשה דין אבל, אב-ל. משא"כ כאשר מצורף לאב, זהו אבן, אב-ן, אב-בן, כמ"ש חז"ל. ושורש הבן בצרוף אביו ואמו, וצרוף זה נקרא ביטוי, בטא, בא - ט.

ואברהם שורש האב דקדושה, כנ"ל, בא לתקן את נפילת אב דקלקול, שהוא בחינת אבק, אב-ק. ולכך כשבאו אליו הערבים אמר להם ורחצו רגליכם, שיסירו כח ההשתחויה לאבק שברגליהם, והיינו שהם דבקים במדרגת אבק. וכן נלחם יעקב עם שרו של עשו, והעלו אבק עד כסא הכבוד, והיינו להעלות את האבק לשורשו באב.

ושורש האבק שהוא מתפזר. כי מן אב נעשה אבר, אב-ר, והיינו פירוק האב לאברים. ויתר על כן באצבעות, אצבע, אב-צע. ולתתא נעשה אבק כי רמ"ח אברים נבראו מן העפר. וכאשר מתחברים יחד, זהו צורת אדם הגדול בענקים, אברהם, שמדתו אהבה, אב-הה, גימט' אחד, כנודע. ושורש הפרוד שאוהב נעשה אויב, פרוד. וזהו אחאב, אח-

צ-ל

שורש החורבן, ששם אין אור כלל, בבחינת "חשך על פני תהום". וזהו מצולות ים, מצולה, צל-מוה. ועיין זבחים (ק"ג, ע"ב) למה נקרא שמה מצולה, שכל מתי עולם נצטללו שם. וגירסא אחרת נצחללו לשם.

וכאשר נעשה התיקון, נעשה הצלה, הצל, ה-צל, והיינו שמעלהו מן הצל ומקורו לאור. ותחלה הקירוב למדרגת שמיעה, בבחינת שמועה רחוקה. כי יש קול ויש בת קול, קול - שמועה קרובה. בת קול - שמועה רחוקה. והשמועה של בת קול הוא בבחינת מצלתיים, צל-מתים (ועיין ערכין, יג, ע"ב). והיינו ששומע רק את הצל של הקול ולא את הקול עצמו. ואח"כ יתר על כן יש עלייה לאור, לישוב בצל האור. ונעשה אחד עם האור, וכמ"ש בערוך (ערך צלמונית) וז"ל, נכנס בצלמוניתו פירוש באחדותו עכ"ל. וע"ש כן נקראים אצילי ידיו, שמאחדים עמו ולא רק שנמצאים אצלו (עיין נפש החיים, ש"א, פ"ג). ועיין חשק שלמה, שורש צל, שכתב להיפך). והבן שיש אצל סמוך ויש אצל מאוחד עמו. וכאשר מאוחד עמו הוא נעשה בבחינת ואצלתי מן הרוח, המשכה.

שרשי התיבות המרכיבות מאמר זה: אליצור, אליצפן, אציל, אצל, בלטשאצר, מצולה, מצלות, עצלתיים, בצל, צל, צלם, צלמון, צלמות, צלמנה, לחץ, צקלג, יחצאלי, הליצני, מלצר, עצל, הצלה, צלחת, צללים, צללפוני, צלעה, יקבצאל, בצלאל, וחלצו, ויפצל, הצלחה, צלמנע, צלפחד, מליצה, מצהלות, צלה, חבצלת, יחצאל, להצהיל, חלוץ, יחצאל, הצל, צלי, לץ, עלץ, צלק, צקלג, צלצל, מצולה, מחלצות, מפלצת, מצהלות, מצולה, מציל, מצליח, מקבצאל, מצלתיים, נמלצו, חלץ, פלצות, פצל, צאליים, צהלה, צוראל, ציקלג, צלף, צלה, צלול, צלח, צלחית, צלי, צלע.

אצל, א-צל. אצל נורטיקון אור-צל. והיינו שדבר שנמצא אצל זולתו נמצא בצל של זולתו, וכל צל הוא צל של האור, וכפי צורת הצל כן מתקבל בתוכו האור, והוא בחינת אליצור בן שדיאור משבט ראובן. ראובן, אור-בן, כמ"ש רבותינו. ושדיאור, שדי-אור. ובנו אליצור, צלי-אור. והיינו הצל שמקבל מן האור. וכן בצלאל בן אורי, אורי - אור, בצלאל, צל - בלא. וקבלת האור הוא בחינת צלי, צלי אש, והיינו ששלט בו האור, וזה בחינת קבלת האור, צל-י. והוא בבחינת נקבה הנוצרה מן הזכר, מן הצלע, צל-ע. ונטלה הקב"ה וחזר והביאה לאדם, ומעתה נמצאת "אצלו", ודו"ק. וע"ש כן נקראת אשת למך צלה, צל-ה, ע"ש שיושבת בצלו, כמ"ש רש"י שם מחז"ל, ומקבלת הארתו.

וזהו תשוקת הנמצא בצל להתקרב ולהתדבק לאור ולקבל ממנו. וזהו הצלחתו, צלח, צל-ח. ואזי נעשה צהל, צל-ה, בבחינת קול "מצהלות" חתנים, ובבחינת עלץ, ע-לץ. וכאשר הקבלה בשלמות, זהו צלול, צל-ול, היינו שהאור מאיר בכלי בבחינת אספקלריא המאירה. וזהו מדרגת משה. אולם כאשר זו אספקלריה שאינו מאירה, זהו בבחינת בצלאל, צל-באל, וכמ"ש חז"ל, בצל אל היית.

ולהיפך, פעמים מוסרת מצלו ונפרדת. וזהו בחינת הזקוקה ליבום ואינו רוצה ליבמה, נעשה בה בית חלוץ הנעל, חלץ, ח-לץ. ועי"ז נפרדת הנקבה מן הזכר. וזהו בחינת פצל, פ-צל, פיצול והפרדות הצל מן האור. ואזי כאשר הצל נפרד מן האור אין לו את מקור חיותו - מקור הארתו, וזהו צלמות, צל-מות, כמ"ש רבותינו. ועיין מלבי"ם (ויקרא, כא, יח) וז"ל, צל - צלם - צלמון, צלמות, עכ"ל. ויתר על כן כאשר זהו הפרדות מוחלטת מתהפך צל - ללץ, והיינו שמתלוצץ מן הארה, ומן הצורך להימצא בצילה.

ויתר על כן, נגלה לא רק הפרדות גמורה של הצל ממקור האור, אלא נעשה הצל ככריה לעצמו, וזהו צל לשון פרידה, לשון הצלה, צל-הה, בחינת מוצל מאש וכד'. וזהו בחינת צלם, צל-ם, והיינו ע"ז, הפרדות מוחלטת מן מקור האור, אור א"ס, והעמדת ראשית לעצמו. וזהו בחינת תהו, תהום,

צ-א

שע"י אצבע מבררים גילוי במדרגת זה, וכן הדבר הנקראת אצבע תחתון אות ברית קדש. שעיקר כח ההולדה ממנו מתגלה ביעקב י"ב שבטים בגימטריא זה. שהוא בחינת ברור של זה, כנ"ל.

ושלמות מדרגה זו נמצאת אצל ישראל דייקא הנקראים צאן כנ"ל, צאן מרעיתך, הנמצאים תמיד אצל הרועה, עולם האצילות אצל, אצ-ל. והמצאותם אצלו ית"ש מהותה שכל היותם אינו אלא לגלות אותו ית"ש. וכח זה מתגלה בעיקר אצל בצלאל, אצל - אב. וכן אמציהו כנ"ל, וכן אצל אבצן, אצ-בן. וכמ"ש (ב"ב צא ע"א) אמר רבה בר רב הונא אמר רב, אבצן זה בעז. בעז, לשון בו עזות. ומה היתה עזותו, אבצן, אצ-בן, כנ"ל, ולכך יצא ממנו דוד והמשיח שכל מהותם גילוי, יציאה, כמ"ש חז"ל על דוד (ב"ר וירא נ, ד"ה וכמו השחר) אמר ר' יצחק מצאתי דוד עבדי, אכן מצאתיו, בסודם, וכן אמרו על משיח (סנהדרין צו ע"א) שלשה באין בהיסח הדעת, אלו הן, משיח מציאה ועקרב, והוקש משיח למציאה, כי מהותו מציאה, יצא, צא, כנ"ל. והוא הכנה לאוצר מתנת חנם שעתידי להתגלות לעת"ל. אוצר, אצ-ור.

והכח המתנגד לכך הוא נבוכדנצר, שיש בו אותיות צא, אוצר, בן, כח הויה, וכן יש בו אותיות נבון, בחינת נבוכים הם בארץ סגר עליהם המדבר, אינם יודעים איך לצאת, אולם יתקיים בו אותיות דן שבקרבו, דן אנכי, וכן אותיות נר, ובתיקון יתגלה נר למשיחו, גילוי שלם.

שרשי התיבות המרכיבות מאמר זה: אבצן, אוצר, אליצפן, אליצור, מצא, יצא, אומץ, אמציהו, אצבע, אצל, ארץ, בלאשצר, צאן, צבא, צואר, צמא, נמצא, צבאים, נאץ, נבוכדנאצר, נאצה, צאצא, צוריאל, אמוץ, אץ, בצלאל.

ארץ, אצ-ר. והנה מציאות נקראת כן מלשון יצא, נתגלה, כמ"ש בלשם בהקדו"ש. והרי ששורש צא היא ענין עצם היות הנבראים, שכל היותם במהותם אינו אלא גילוי שלו ית"ש. וע"ש כן הם נקראים מציאות, כי הם צא, גילוי של פועל ה' ית"ש. ומי שמתנגד לגילוי זה, ליציאה זו, נקרא מנאץ צא-ן. ומדרגת ישראל היפך מנאץ, ומתהפך מנאץ לאותיות צאן, צאנו של הקב"ה שדרכם יוצא לפועל ומתגלה.

והשתוקקות זו בנפש לגילוי, היא הנקראת צמא. צא-מ. כי רעב לאכילה, וצמא למים, והאוכל מזון, לחם מן הארץ הוא עכור ועב. לעומתם מים בטבעם צלולים, ומוצאים ומגלים את העומד לעומתם, בבחינת כמים אל הפנים וגו'. ולפיכך עומק הצמא בשורשו, הוא צמא לעצם כח הגילוי, יציאה. ולכך עיקר הצמא למים בחינת "צמא למים", מפני שרק מים בטבעם כמים אל הפנים. וכאשר האדם דבק בהשתוקקות זו בתוקף ע"מ להוציאה לפועל, הוא הנקרא אמיץ, נהפך אותיות צמא לאמץ, והוא שורש נשמתו של אמציהו, והוא בחינת צבא, צבאות, צא-ב. תוקף וחוזק.

ושלמות ההוצאה לפועל היא מדרגת הארץ, צא-ר, כנ"ל, כי ארץ לשון ריצה, אץ-רץ. ריצה מן השורש העליון עד אחרית המדרגות של הוצאה לפועל, היא הנקראת ארץ. כי זו טבעה של ארץ, אדמה, להוציא כל כח לפועל, להוציא כל העולם לגילוי. ובקומת אדם תחילת יציאה זו מן הראש שיורדת לתתא ונקודת המעבר מן הראש לגוף הוא הנקרא צואר, צא-ור. ונמשך עד אות ברית קודש, ושם כח ההולדה, בחיבור לאשה, בחינת מצא אשה מצא טוב, מצא, צא, כנ"ל. והולדת הנוולדים נקראים צאצאים, כלומר לשון צא-צא, יוצא ויוצא, ריבוי בנים, בנים ובני בנים.

וצורת אות ברית קודש צורת אצבע, וכך שמו. אצבע, אצ-בע כי בחינת אצבע שביד, בחינת מחוי באצבע. ואמרו (תענית לא). עתיד הקדוש ברוך הוא לעשות מחול לצדיקים והוא יושב ביניהם בגן עדן וכל אחד ואחד מראה באצבעו שנאמר ואמר ביום ההוא הנה אלהינו זה קיינו לו ויושיענו.

ל-א

אריאל, אל-ירא. כי שם יש פניה אל אלקים. זה שער השמים.

והוא בחינת אלף, פלא - אל-פ. כי מהות הפלא ענינו שהכל פונים אליו. אולם כאשר ישנם נבראים שאינם פונים אליו ית"ש, הוא בחינת חלאים, אל-חיים, חולי. וכאשר יש חולי, הוא בבחינת בצר להם ויזעקו אל ה', וזעקים אל-ה'.

ואמרנו בגמ' ברכות, לא מדת הקב"ה כמדת בשר ודם. מדת בו"ד, כלי ריקן מחזיק, כלי מלא אינו מחזיק. ומדת הקב"ה להיפך, כלי ריקן אינו מחזיק, כלי מלא מחזיק. ומהות מלא, אל-מ. שכולו מלא בפניה אל אלקים. אלקים, מלא-יה. ולכך כלי מלא מחזיק גילוי אלוקות, כי כולו פונה לאלוקות. והוא בחינת אפל, אל-פ. כי הנברא יסודו חשוך, נברא מעפר, יסוד חשוך. והוא ית"ש כביכול מלא אור, אור א"ס. וכאשר הנברא תופס את מהותו האפילה, כולו פונה אל האור. וע"ש כן נקרא אפילה, כי מוליד פניה - אל האור. בחינת אוריאל, כנ"ל.

שרשי התיבות המרכיבות מאמר זה: אביגיל, אביחיל, אביטל, אבימלך, אבשלום, אבל, אגלי, אהל, אהליאב, אהליבמה, אויל, אולי, אולם, אולת, אוריאל, אזל, אחיתופל, איל, אילון, אילם, אילמה, אילן, אילת, אכל, אלא, אלה, אלקים, אלו, אלון, אלוף, אלי, אליהו, אלימלך, אליעזר, אליסף, אליפז, אלישבע, אלישע, אליצור, אליצפן, אלמן, אלמנה, אלמוני, אלף, אלא, אפל, אצל, אשכול, אשקלון, אשל, אשתאול, אתמול, בלאשצר, בצלאל, בתואל, גאל, גבריא, חלאים, טלאים, לא, מלאך, מלא, מהיטבאל, סלא, נפלא, פלא, שאול, שאל, שמאל.

אלה, אל-ה, ומהותו של אל, פניה לזולתו. ובה יש ב' פנים. א. פנים של נתינה - חסד, בבחינת "חסד אל כל היום". ב. בחינת דין, תוקף, חוזק, בבחינת "יש לאל ידי לעשות עמכם רע". והוא שורש ב"ד הנקראים אלהים וכן שם אלקים, תקיף, ובעל היכולת. וזהו בחינת שמאל, שם-אל, פניה של דין.

ולהיפך, מי שפונים אליו, ועי"כ מתקרב לפונה, אזי זהו בחינת אצל, אל-צ. הוא נמצא אצל מי שפנה אליו, והוא בחינת בצלאל, בצל קל היית, כמ"ש חז"ל.

והנה שורש תחילת הפניה לזולתו הוא מכח חכמתו, בחינת רב המלמד, והוא בחינת "אאלפך חכמה אאלפך בינה". אלף, אל-ף. וצורת הלימוד צריכה שתהא כמ"ש חז"ל, שיאיר ויסביר לו פנים. והוא בחינת אלף, אל-פנים. והוא היפך של אפל, אל-פ. בחינת רבו שאינו מסביר לו פנים. והוא בחינת אלמוני, אל-מוני, בחינת אחוריים. כי האדם ניכר בפניו ובפרט בחוטמו. ואלמוני הוא מי שמסתיר פניו, וגילוי אינו אלא בחינת אחוריים. וזהו בחינת אחיתופל, אל-חיתוף, שהיה רבו של דוד.

וכאשר כח הפניה לזולתו אינו מצד התיקון, אזי כח הפניה מתגלה תוך חכמתו שלו עצמו בקלקול, ונעשה בבחינת אויל, אל-וי. והוא בחינת אויל, אל-וי. כי הפניה לזולתו הוא כח גילוי השניים. וכאשר אינו פונה לזולתו, כח השניים מתגלה בו עצמו. והוא שורש הספק, אולי. וזה מהותו של אויל, שבכל דבר מתראה אצלו האויל. ושורש קלקול זה מאכילת אדה"ר מעץ הדעת טו"ר, שני צדדים. וע"י אכילתו מכך נעשה בחינת אויל, אולי בכל דבר. והאכילה לחד מ"ד היה מן הגפן, ענבים סחטה לו ואכל, הנקרא אשכול, אל-שכו.

ומכאן ואילך איבד את מקום קביעותו בג"ע, ונתגרש למקום ארעי. ואזי מגוריו הם בבחינת אהל במקום בית. אהל, אל-ה. כי כאשר פניו של האדם פונים אל מקום אחר, הוא יושב אהל, כי הולך אל מקום אחר. לעומת זאת, ביהמ"ק נקרא

מדור קבלה

בלבביפדיה קבלה

בצלאל

מילון ערכים בקבלה

בצלאל

בלבביפדיה קבלה בצלאל

אור א"ס

בצלאל, בצל-אל היית (ברכות, נה, ע"א). והיינו שנכלל באור א"ס, בסוד י"ס הכמוסות במאצילן. ועיין שער מאמרי רשב"י (בראשית, ד"ה והנה שש).

צמצום

אמרו (תנחומא, ויקהל, ז) אתה מוצא באחד מכל כלי המשכן שעשה שם בצלאל כלום אלא בארון, וכו', ועשאו בידו בשביל ששם צלו של הקב"ה שהוא מצמצם שם שכינתו, ולפיכך קראו בצלאל, שעשה צלו של הקב"ה בין שני כרובים, עיי"ש.

וכתב בליקוטי הלכות (יו"ד, כלאי בהמה, ה"ג) וז"ל, ועיקר ההמתקה והבירור של כל הל"ט מלאכות שהם בחינת צמצומים, הוא ע"י השכל השייך לכל מלאכה וצמצום וכו', כי בצלאל היה יודע החכמה והתבונה והדעת השייך לכל מלאכה ומלאכה, שע"ז נעתק הצמצום של אותה המלאכה, עכ"ל, עיי"ש. וכל צמצום הוא בחינת צל שמצמצם את האור, ודו"ק.

וצמצום שני סוד הפרסה, בחינת רקיע כנודע. רקיע השמים, גימט' בצלאל במילוי. וכן גימט' שסע פרסה.

קו

בצלאל היה יודע לצרף אותיות שנבראו בהם שמים וארץ (ברכות, נה, ע"א). והיינו לצרפם משורשם, בסוד המשכת ההארת הקו מאור א"ס.

עיגולים

בקלקול, עגל. ובצלאל בנה המשכן לתקן חטא העגל כמ"ש חז"ל, וזהו בן חור. וכמ"ש בזוה"ק (ח"ב, רכג, ע"ב) בן חור, ועל דא אשתלים ביה דינא דקב"ה בעבודת דעגלא. וכתב בספר הליקוטים (ויקהל, לה) וז"ל, שלא בחר ה' ממי

שיעשה המשכן אלא בצלאל בן בנו של חור, שהרגתם אותו על שלא רצה לעשות את העגל, בזה יהיה לכם מופת, כי במעשה המשכן יתכפר לכם עון העגל, כיון שהקטיגור נעשה סניגור. וזהו שלא ייחס את בצלאל אלא עד חור, כמ"ש בצלאל בן אורי בן חור, ולא פחות ולא יותר, להורות שהיה מזרעו של חור, להיות הקטיגור נעשה סניגור, עכ"ל.

יושר

ישראל, ישר-אל. ואמרו (זוה"ק, ח"ב, רכג, ע"ב) פתח ואמר (שה"ש, ב, ג) כתפוח בעצי היער כן דודי וגו', בצלו - היינו בצלאל דאיהו אתקין משכנא ועבד ליה, דכתיב חמדתי וישבתי, דמשכנא חמידא איהו למיתב ביה, דאיהו עבד חמודא לכנס"י, וכנס"י יתבא בצל אל, ודאי איהו בצלאל.

שערות

עשו, איש שעיר, ולתתא שעיר עזים חלקו של עשו כמ"ש רבותינו. וכתב בספר הליקוטים (ויקהל, לה) וז"ל, בצלאל היה מסוד שם הוי"ה, ולכן דגל מחנה יהודה קדמה מזרחה בחינת ת"ת (יעקב - היפך עשו). ולכן עשה בצלאל, צ"ל א"ל הפנימי, דהיינו יריעות ואהל הפנימי, ויריעות החיצוניות עשה אהליאב, שבא משבט דן שהוא מאסף לכל המחנות, בסוד שם אדנ"י. ולכן עשה "יריעות עזים", קליפה לפרי, וכו', ונתחברו שניהם בסוד יאהדונה"י, עכ"ל. ובצלאל במילוי, גימט' לכל היריעות.

אזן

בקלקול חרש, ובתיקון אמרו (שמ"ר, מח, ד, ה) הנה אנכי בראתי חרש - זה בצלאל, נופח באש פחם, חטאו ישראל באש, שנאמר ואשליכהו באש ויצא העגל הזה, בא בצלאל ורפא את המכה.

חוטם

איתא בגר"א (אדרת אליהו, ישעיה, יא, ה) וז"ל, אמר לא למראה עיניו ולא למשמע אזן, אלא בריח, שהרוח כולל שניהם (בסוד ז"א קו אמצע שמחבר בין חכמה ובינה, ודו"ק), בסוד יודע היה בצלאל לצרף וכו', עכ"ל. ואמרו (מדרש זוטא, שה"ש, ד, יד) נרד וכרכום קנה וקנמון - זה בצלאל, עיי"ש. חרון אף. ובצלאל בן אורי בן "חור", חור - חרון אף (ובתיקון חירות, עיין ערך קטן בינה). וכתוב (במדבר, לג, לג) "מחר" הגדגד ויחנו ביטבתה, גימט' בצלאל במילוי, שנתן ע"י טוב, יטבתה (עיין ערך קטן יסוד), ובצלאל בחינת טוב, עיי"ש.

פה

בצלאל, אותיות לב-אצל. וכתוב (תהלים, קיט, יא) בלבי צפנתי "אמרתך" למען לא - אחטא לך, ר"ת בצלאל, כי בצלאל צופן אמרת ה' ודיבורו בלב. כי יודע היה בצלאל לצרף אותיות שנבראו בהם שמים וארץ, וזה היה ע"י "אמירה", י' מאמרות שבהם נברא העולם. אולם אצל בצלאל זה היה בלב, בלב צפנתי אמרתך. עיין ערך קטן בינה.

עינים - שבירה

מיתה. וכתב בעמק המלך (שער יא, פ"ט) וז"ל, בצלאל וחור היו מתים תכף אחר בנית המשכן, עכ"ל.

וכתוב (שמות, לה, ל) "ראו" קרא ה' בשם בצלאל. ועיין ספר הליקוטים שם שביאר מהות ראייה זו.

עתיק

אור - מים - רקיע. ושורש בצלאל בצל של האור (עיין ערך קטן אריך), ושורשו מאור שנעשה מים (ואח"כ רקיע. עיין ערך קטן צמצום). והמים נגלה בהם בחינת ה' צלך, כמים אל הפנים. וכאשר נתגשם יותר וקרוב לרקיע נעשה כן בקרי"ס (שבעתיקא תליא מילתא), ונעשו חומה בחינת צלו של חומה. וכתוב (שמות, יד, כט) והמים להם חומה מימינם ומשמאלם, גימט' בצלאל במילוי. אריך - אורך. עתיק - עובי, השתוות. ואמרו (ש"מ, מ, ד) שהגדול והקטן שוין לפני המקום,

בצלאל משל יהודה ואהליאב מדין, והוא מזדווג לו.

אריך

אורך, אור-ך. וכתוב (שמות, לא, א) בצלאל בן אורי. אורי, אור-י. ובנו צל של האור, בצל-אל, כמ"ש בברכות. ואמרו (תנחומא, ויקהל, ג) ולמה נקרא שמו בצלאל, שעשה צל לאל. ולכך הארון נעשה ע"י בצלאל דייקא (עיין זוה"ק, ח"ב, ריד, ע"א), סוד אור-ן. ועיין שמ"ר (ג, א). ועיי"ש (אות ג) שבצלאל הוא בחינת אעלה ארוכה. ועיין תנחומא (ויקהל, ו) שבצלאל מדעתו עשה הארון תחלה.

וכתב בעמק המלך (שער יג, פרק מ) וז"ל, ויש לנו רמז גדול על מה שאמרנו למעלה, שבצלאל היה מעולם א"א, שאומר המדרש (ברכות, נה, ע"א) בצל אל היית, פירוש בצל התיקון הראשון של י"ג תיקוני דיקנא הנקרא א"ל של א"א, עכ"ל. וכן מבואר בהגהות מהרח"ו לזהר (קנב, ע"א, א). וכן מבואר בשער מאמרי רז"ל (סנהדרין, ד"ה מא' שם פ"ח).

אבא

כתיב (שמות, ג, טז) אלהי אבתכם נראה, גימט' בצלאל במילוי.

אמא

סוכה ע"ש צל היא קרויה. ובצלאל, בצל-אל. ובנה המשכן, שבו כתיב בצלו חמדתי וישבתי, כך ביארו בזוה"ק (ח"ב, רכג, ע"ב). ועיין רמח"ל (תקט"ו תפלות, תפלה סו). ובצלאל במילוי, גימט' תמיד הענן יכסנו (במדבר, ט, טז).

תבונה. וכתב במגלה עמוקות (ויקרא) וז"ל, בצלאל שעשה המשכן היה תבונה, עכ"ל, עיי"ש. וכתב שם (ואתחנן, אופן ק"ן) וז"ל, שהוצרך בצלאל לעשות מלאכת המשכן לחשוב מחשבות בשם של אהי"ה. זה סוד שאמרו רז"ל יודע היה בצלאל לצרף אותיות שבהם נבראו שמים וארץ, שהם ב' שמות, הוי"ה אהי"ה, בהם נבראו שמים וארץ, בהם דייקא שעולה הוי"ה אהי"ה, עכ"ל. ומקור הדברים בספר הליקוטים (תרומה, כה) וז"ל, דע כי בצלאל היה מכויין בשם

חכמה

כתיב (שמות, לא, ג) גבי בצלאל, ואמלא אתו רוח אלקים בחכמה. ואמרו (תיקונים, יג, ע"א) והמשכילים, בהון אשתמודעין אתוון, דאתמר בהון יודע היה בצלאל לצרף אותיות שבהם נבראו שמים וארץ, ואינון כ"ח אתוין. סוד כח-מה.

ואמרו (ברכות, נה, ע"א) א"ר שמואל בר נחמני א"ר יונתן, בצלאל ע"ש חכמתו נקרא, וכו', עיי"ש.

ומשה נתקשה בעשיית המנורה, ובצלאל ידע צורת עשייתה, כמ"ש חז"ל (מד"ר, טו, י). ומדליקים בה בשמן. ואמרו (שמ"ר, מח, א) טוב שם משמן טוב, טוב היה שמו של בצלאל משמן טוב וכו'.

כבוד. ובצלאל כיסוי וצל לכבוד. וכתב (שמות, כד, טז) כבוד ה' על הר סיני ויכסהו הענן, גימט' בצלאל במילואו.

בינה

כתיב גבי בצלאל (שמות, לא, ג) ואמלא אתו רוח אלקים בחכמה ותבונה ובדעת. וכתב בשעת רצון, וז"ל, והאי דכתיב בבצלאל ואמלא אותו רוח אלקים בחכמה ותבונה ובדעת וגו', ר"ל בחכמה שבתבונה ולא בתבונה עצמה, לאפוקי שלא היה מחכמה עלאה הנקרא אבא עלאה. וז"ס מפרש ובלב כל חכם לב נתתי חכמה וכל חכם לב בכס, כי נודע בינה לבא, ובה הלב מבין, ונמצא וחכם שבבינה שהוא יש"ס, עכ"ל. בצלאל, אותיות לב-צאל. ועיין מאירת עינים לר"י דמן עכו (יתרו). וכתב (ויקרא, כג, כא) מקרא קדש יהיה, גימט' בצלאל במילוי. ומקרא קודש בחינת בינה, אמא, כנודע. וכתב בזוה"ק (תרומה, קנב, ע"א) בצלאל בן אורי בן חור, חור - בינה, עיי"ש, שהוא עלמא דחירות. ובצלאל עולה קנ"ג. ועיין ברית כהונת עולם (מאמר תרי"ג, פ"ט) שהוא סוד המקוה, סוד בינה כנודע, עיי"ש.

דעת

כתיב בבצלאל (שמות, לא, ג) ואמלא אותו רוח אלקים בחכמה ותבונה ובדעת. ולכך כתיב ביה (שם, לח, כב) עשה את כל אשר צוה ה' את

אהי"ה, ובו היה עושה את המשכן. וכן הוא רמוז במנין אותיות הפסוק עם הכולל שעולה כ"א ע"ה, עכ"ל, עיי"ש. ועיין ספר הליקוטים שם (ויקהל, לה) וז"ל, בצלאל היה מסוד שם הוי"ה, עכ"ל, עיי"ש.

ז"א

ו"ק. ואמרו (זוה"ק, ח"ב, קנב, ע"א) בצלאל, בצל אל, ומאן איהו, דא צדיק, דאיהו יתיב בצל אל ההוא דאקרי אל עליון, ואיהו יתיב כגוונא דההוא אל, ההוא אל נטיל שית סיטרין, וההוא צדיק נטיל לון. ועיין סוד הלוחות שבתוכו בסוד שית סטרין בזוהר שם (ריד, ע"א). אמרו (שמ"ר, מ, ד) ובצלאל נקראו לו "ששה" שמות. וכן הוא בתנחומא (כי תשא, יג). צבור. ודין נמלכין בציבור ילפינן מבצלאל. עיין ברכות (נה, ע"א).

נוק'

איתא בזוה"ק (ח"ב, רכו, ע"ב) ה' אפיקת כמה חילין לזנייהו ברזא דו', ו' רזא דדוכרא דקיימא למיהב מזונא לנוקבא, ובגין כך כל אינון ווי"ן עבד בצלאל, למיהב לון לאשראה על נוק'. ועיין רמ"ק (פרדס רימונים, ש"ד, פ"ד). ועיין שער מאמרי רשב"י (פקודי, ד"ה שם בדף רכו, ע"ב). כנסת ישראל. ואמרו (מדרש תהלים, א) אני חבצלת השרון, אמרה כנס"י לפני הקב"ה, חביבה אני וכו', חבצלת שעשיתי לך צל ע"י בצלאל (חבצלת, חבת-צל).

כתר

רצון. כתב בליקוטי הלכות (הלכות ברכות השחר, ה"ה, מ"ז) וז"ל, בצלאל תלמידו הבין מרחוק גדולת רבו משה, שאדרבא מחמת ענותנותו הגדולה כ"כ הוא נכלל בתכלית הבטול ברצון העליון, עכ"ל, עיי"ש בהרחבה. ובקלקול כרת-כתר, כנודע. ובצלאל בגימט' ה' חלל ונכרתה (ויקרא, יט, ח), והיינו שהצל מסתיר את מדרגת הכתר שהוא מדרגת סתר, כנודע.

נצח

נו"ה, רגלים, מקום השתחויה. בצלאל במילוי גימט' ונשתחוה - אל היכל קדשך, ונבנה ע"י בצלאל.

ורגלים דקלקול, מרגלים. וכתוב (במדבר, יד, לח) וכלב בן יפנה חיו מן האנשים (מן המרגלים) בגימט' בצלאל במילוי. ובתיקון, כתיב (דברים, לא, ח) וה' - הוא ההלך לפניך הוא יהיה עמך לא ירפך, גימט' בצלאל במילוי.

הוד

יהודה, הוד-יה. ובצלאל, למטה יהודה. וכתוב (בראשית, מו, כח) ואת יהודה שלח, גימט' בצלאל במילוי. ובפעולה זו גנוז נשמת בצלאל.

יסוד

מידת כל דאחיד בשמיא וארעא. ואמרו (תנחומא, וירא, ה) בצלאל נשתבח לפני הקב"ה, נתשבח בעליונים ובתחתונים, וכו', הוי אומר, ומצא "חן" ושכל "טוב" בעיני אלקים ואדם. ועיי"ש (ויקהל, א) שקנה שם "טוב" לעצמו.

אמרו (זוה"ק, ח"ב, קנב, ע"א) ושמיה ברזא עלאה אקרי הכי בצלאל, בצל אל, ומאן איהו, דא צדיק, דאיהו יתיב בצל אל, ההוא דאקרי אל עליון, ואיהו יתיב כגוונא דההוא אל, ההוא אל נטיל שית סטרין, וההוא צדיק נטיל לון, עיי"ש. ועוד אמרו (שם, שם, ריד, ע"ב) בצלאל סיומא דגופא, דאיהו רזא דברית קדישא. ועוד אמרו (שם, שם, רכה, ע"א) ועל דא אתעביד משכנא ע"י דבצלאל, דהא איהו ברזא דיוסף קא שריא, דאיהו רזא דברית קדישא, עיי"ש. ועיי"ש (ח"ג, קסב, ע"ב) שאמרו, בצלאל רביעאה איהו לנהורין עלאין, יוסף רביעאה איהו גו נהורין דא"ק. ועיין ערך קטן נוק', בסוד הווי"ן, וו"י המשכן. וביסוד שם שד"י. ועיין ילקוט (תהלים, צא, ע"א).

מלכות

אותיות. ואמרו (ברכות, נה, ע"א) יודע היה בצלאל לצרף אותיות שבהן נבראו שמים וארץ. ועיין זוה"ק (ח"ב, קנב, ע"א). ועיי"ז בנה את המשכן. וזהו סוד אותיות שמו, ולכך כתיב

משה, משה - דעת. ואמרו (זוה"ק, רכד, ע"א) משה ובצלאל כחדא הוו, משה לעילא בצלאל תחותיה, סיומא דגופא כגופא. ולכך לבסוף הוקם ע"י משה. עיי"ש (רלד, ע"ב).

חסד

כסף. וכתוב בבצלאל (שמות, לא, ד) ועשות בזהב ובכסף. ואמרו (זוה"ק, ח"ב, רכב, ע"א) בצלאל מסטרא דימינא הוה וכו', הא אוקמוה, בצל "אל", ומאן איהו בצל אל, דא ימינא, עיי"ש. שלעומתו אהליאב מסטרא דשמאלא. ואמרו (שם, שם, רכג, ע"ב) בן אורי - דא ימינא, בן חור - דא שמאלא. ועיי"ש (רלו, ע"א). וכתב ברמ"ז (זוהר, שמות) וז"ל, בצלאל מלא (בי"ת צד"י למ"ד אל"ף למ"ד) עולה תשע"ה, בסוד כ"ה פעמים א"ל, עכ"ל.

מים. בצלאל במילוי, בגימט' על הארץ ארבעים יום, וכן ויהי הגשם על הארץ.

גבורה

זהב. וכתוב בבצלאל (שמות, לא, ד) לעשות בזהב. וזהו בן חור, כנ"ל ערך קטן חסד. וזהו יראה. וכתוב (דברים, ו, כד) ליראה את ה' אלקינו, גימט' בצלאל במילוי.

ובקלקול אש של מולך. וכתוב (שופטים, יח, י) לא ימצא בך מעביר - בנו ובתו באש, גימט' בצלאל במילוי.

תפארת

נחשת. וכתוב בבצלאל (שמות, לא, ד) לעשות בזהב בכסף ובנחשת.

שמש. ואמרו (זוה"ק, ח"ב, רכג, ע"ב) בן אורי, דא נהורא דשמשא דנפיק.

הוי"ה. וכתב בספר הליקוט (ויקהל, לה) וז"ל, ודע כי בצלאל היה מסוד שם הוי"ה, ולכן דגל מחנה יהודה קדמה מזרחה, בבחינת הת"ת, ולכן עשה בצלאל, צ"ל א"ל הפנימי, דהיינו יריעות המשכן ואהל הפנימים, ויריעות אהל החיצוניות עשה אהליאב, שבא משבט דן שהוא מאסף לכל המחנות, בסוד שם אדנ"י, עכ"ל.

סודותיו, וכמ"ש ז"ל יודע היה בצלאל לצרף אותיות שבהם נבראו שמים וארץ. ואמנם הזכרת שם זה הוא להמשיך עשר ספירות מעשר אותיות שבשם על נשמת בצלאל באופן שתהיה נשמתו כלולה מעשר בלי התלבשות ושיהיה לו קיום והעמדה לקבל האור הרב ההוא, וכמ"ש ואמלא אותו רוח אלקים, עכ"ל, עיי"ש.

חיה

אור בצלאל השפיע מן היחידה, עיין ערך קטן יחידה, על חיה, ונמשך אף לבהמות וחיות, כמ"ש (שמ"ר, ב, ג) ראו קרא ה' בשם בצלאל וימלא אותו רוח אלקים. ולא זה בלבד, אלא כל מי שנתעסק במלאכת המשכן נתן בו הקב"ה חכמה ובינה ודעת, שנאמר ויעשו כל חכם לב. ולא בכנ"א אלא אפילו בבהמה וחיה, שנאמר חכמה ותבונה בהמה, בהמה כתיב, שנתנה חכמה באדם ובבהמה, ולא נתפרסם מכלם אלא בצלאל, הוי קרא ה' בשם בצלאל. והיינו שהכל מכוחו. ודו"ק. ונחקק עד מדרגת בהמה וחיה, ויתר על כן נחקק בצומח, בעצי המשכן, ובדומם, זהב כסף ונחשת, וכו'.

יחידה

אחד. ואמרו (סנהדרין, סט, ע"ב) וכי עבד בצלאל משכן בר כמה הוי, בר תליסר, גימט' אחד. והאיר בו אור היחידה, אור המסירות נפש, כמ"ש (שמ"ר, מת, ב, ג) ראו קרא ה' בשם בצלאל בן אורי בן חור - מה ראה להזכיר כאן חור, אלא בשעה שביקשו ישראל לעבוד עכו"ם, נתן נפשו על הקב"ה ולא הניחן, עמדו והרגהו. א"ל הקב"ה חייך שאני פורע לך משלך.

קראתי "בשם" בצלאל וגו'. ועיין זוה"ק (רכג, ע"א).

ואמרו (זוה"ק, ח"ב, רכד, ע"א) ובצלאל בן אורי בן חור למטה יהודה, מסטרא דמלכותא. דוד. וכתב בקהלת יעקב (ערך דוד) וז"ל, נראה במדרש ויקהל שדוד יצא מזרע בצלאל בן אורי בן חור למטה יהודה, עכ"ל.

נפש

מעשה. וכתוב (שמות, לא, ב) ואמלא אתו רוח אלקים וגו', בכל מלאכה. ובצלאל במילוי, ב"ת צד"י למ"ד אל"ף למ"ד, גימט' תעשה. ואמרו (שמ"ר, לה, ג) משה לתלמוד, בצלאל למעשה. ואמרו (שם, ג, ה) ויעש בצלאל - וכי בצלאל עשה לעצמו, שבכל דברו דבר הוא אומר ויעש בצלאל, אלא על שנתן נפשו עליו ביותר לא קיפח הקב"ה שכרו ופרסמו על כל דבר ודבר.

רוח

בצלאל בן אורי (אורי אותיות אור) וגו' ואמלא אותו רוח אלהים. וכתב בספר הליקוט (בראשית, פ"א) וז"ל, כי באותו ההבל שאמר יהיה כך, בו לח וחם, שהם בחינת חו"ג, וקול שהוא רוח. וזש"ה (שמות, לה, ל) ראו קרא ה' בשם בצלאל, ובאותה קריאה לבד שהוא ההבל, מילא אותו חכמה ובינה ודעת, שהם אש ומים וקול, עכ"ל, עיי"ש.

נשמה

כתב בשער מאמרי רשב"י (מאמרי ספר הזהר, בראשית, ד"ה והנה שש) וז"ל, ראה קראתי בשם בצלאל - שאין שם זה חוזר על שם בצלאל הנזכר בכתוב, אלא על השי"ת שהזכיר שמו הגדול לתת קיום והעמדה ושלמות נפלא אל בצלאל כדי שיוכל לעשות המשכן ושיבין

מילון ערכים בקבלה בצלאל

הפנימיים, ויריעות אהל החיצוניות עשה אהליאב, שבא משבט דן שהוא מאסף לכל המחנות, בסוד שם אדנ"י, עכ"ל.

ואמרו (ברכות, נה, ע"א) יודע היה בצלאל לצרף אותיות שנבראו בהם שמים וארץ. ושמים וארץ נבראו בשם אהו"ה, כנודע ר"ת את השמים ואת הארץ. ושם אהו"ה במילוי יודי"ן אל"ף - ה"י - וי"ו - ה"י, עולה קס"ג, גימט' בצלאל, ודו"ק.

וכן שם אהי"ה במילוי עולה קס"ג. וכתב בספר הליקוטם (תרומה, כה) וז"ל, דע, כי בצלאל היה מכוין בשם אהי"ה, ובו היה עושה את המשכן, עכ"ל.

וּכְתַב הַגֵּרָא (אדרת אליהו, דברים, לב, יג) וז"ל, ואלו ב' שמות, אלוה אלוהים, הם שמות ההנהגה, שהן אותיות שניות ושלישיות דאהי"ה, וזה שמו של בצלאל, בצל-אל, קוצו של יו"ד, עכ"ל.

וּכְתַב בְּשֵׁעַר מֵאֲמָרֵי רֶשֶׁב"י (בראשית) וז"ל, ראה קראתי בשם בצלאל, שאין שם זה חוזר על שם בצלאל הנזכר בכתוב, אלא על השי"ת וכו', להמשיך עשר ספירות מעשר אותיות שבשם על נשמת בצלאל, באופן שתהיה נשמתו כלולה מעשר בלי התלבשות, ושיהיה לו קיום והעמדה לקבל האור הרב ההוא, עכ"ל.

כְּתַב הַרְמַב"ן (שמות, לו, ח) וז"ל, והזכיר בארון ויעש בצלאל (שם, לו, א), להגיד כי אומן הגדול שבהם הוא שעשה לבדו הארון. והטעם בעבור שהוא מלא רוח אלקים (כתר) בחכמה בתבונה ובדעת (לעיל, לא, ג) (חכ"ד), עכ"ל, ודו"ק.

וּכְתַב בְּרַבִּינוּ בַּח"י (שמות, כה, י) וז"ל, ועל דרך הקבלה, ועשו ארון, הארון דוגמא לכסא הכבוד וכו', ומפני שכסא הכבוד מיוחד משלשה יסודות בשלשה מראות וכו', לכן הוצרך בצלאל לעשות שלושה ארונות, וזה שדרשו חז"ל (יומא, עב, ע"ב) שלשה ארונות עשה בצלאל וכו', ולכן תמצא בפרשה זו של ארון כל אותיות אלפ"א בית"א, חוץ מאות ג', שרצתה התורה להעלימה בכאן להעלות יסודות הכסא שהם ג', עכ"ל. ועיין שפתי כהן (שמות, כה, יא). וכתב ברבינו בחיי (דברים, י, א) וז"ל, שהארון הזה שעשה בצלאל "נגנז" שם בביהמ"ק עם צנצנת המן וכו', עכ"ל. וזהו בצל-אל, והיינו שנמצא בצל ההסתרה, ולכך נגנז, ודו"ק.

וּכְתַב בְּסֵפֶר הַלִּיקוּטִים (תרומה, כה) וז"ל, יש אלקים באצילות, בינה - גבורה - מלכות, גימט' חרן, וכנגדם עשה בצלאל ג' ארונות, עכ"ל.

וּכְתַב שֵׁם (ויקהל, לה) וז"ל, ודע, כי בצלאל מסוד שם הוי"ה, ולכן דגל מחנה יהודה קדמה מזרחה, בחינת הת"ת, ולכן עשה בצלאל, צל אל הפנימי, דהיינו יריעות המשכן ואהל

מדור ארמית

מילון ערכים בארמית
בצלאל

מילון ערכים ארמית

בצלאל

וארון נושא את נושאו, והיינו, שבעומק כתינוק על שדי אמו, שאין לו מקום לעצמו, אלא נחשב שנמצא במקום אמו, כן הארון שנושא את נושאו, היו כתינוק על שדי אמו, ואין להם מקום עצמי והם הוה כגרים. וזהו שבת לוי, שאין להם בחינת מקום עצמי, שלכך אין להם חלק ירושה בארץ, ודו"ק.

ובעומק, אמרו חז"ל (ילק"ש, שמות, לז, רמז תיד) ויעש בצלאל את הארון - זה שאמר הכתוב פתח דבריך יאיר, כשבקש הקב"ה לבנות את העולם נתעטף באורה וברא את עולמו, שנאמר עוטה האור כשלמה, ואח"כ נוטה שמים כיריעה. מן הקב"ה למדו הצדיקים שיהיו מתחילין באורה, כשאמר הקב"ה למשה, ועשו לי מקדש, אמר משה לבצלאל פתח תחלה במלאכת ארון. והבן, ששורש כל הבריאה אור, וזהו תחילת הבריאה, ויאמר אלקים יהי אור, ויהי אור. ואור זה עליו אמרו חז"ל, אור שברא הקב"ה ביום ראשון אדם צופה בו מסוף העולם ועד סופו, והיינו שאור זה ממלא את כל העולם, אולם "אור אינו תופס מקום", וזהו שורש כל הבריאה, בחינת אור - ארון, שאינו תופס מקום, בחינת גרים, ודו"ק.

אמרו (ברכות, נה, ע"א) יודע היה בצלאל לצרף אותיות שבהם נבראו שמים וארץ. ושם אמרו על בצלאל, בצל אל היית וידעת. והיינו צל של האותיות. וצילם של האותיות, הוא התרגום. כי אותיות מאירות, והצל שלהם הוא תרגום, ודו"ק.

וכתב רבינו בחיי (שמות, לה, כב) וז"ל, ובמדרש, בצלאל ואהליאב, היו האומנים הבקיאם שבכולם, בצלאל משבט יהודה שנקרא "גור" אריה, ואהליאב משבט דן שנקרא דן "גור" אריה, עכ"ל. והבן גור, לשון גר. ותרגום, גר-תר, והיינו כי בתורה זהו תרגום, ובנפשות אלו הם גרים. וכח הגרים שורשו ביהודה שנתחבר עם גרים, ומכח כך יצא משיח בן דוד. וכן דן מאסף לכל המחנות, ובעומק מאסף את אלו הנמצאים בקצה המחנה, גרים, וזהו משיח בן דן, ודו"ק.

ובצד העליון גר הוא מדרגת ארון, שמקום ארון אינו מן המידה, והוה כמי שאין לו מקום, ולכך עשה את הארון בצלאל דייקא, ובצד התחתון זהו גר שמחמת גירותו אין לו מקום, ודו"ק.

ובעומק, אסתכל באורייתא וברא עלמא, והרי שאורייתא היא קדמה לעולם ואינה חלק מן העולם, ומצד כך היא כגר בתוך העולם, ודו"ק. וזהו ארון שבו אורייתא, לוחות ושברי לוחות מונחים בארון.